

’Εν’ Ολύμπω

Τριμηνιαίο ηλεκτρονικό περιοδικό
ISSN: 2732-7558

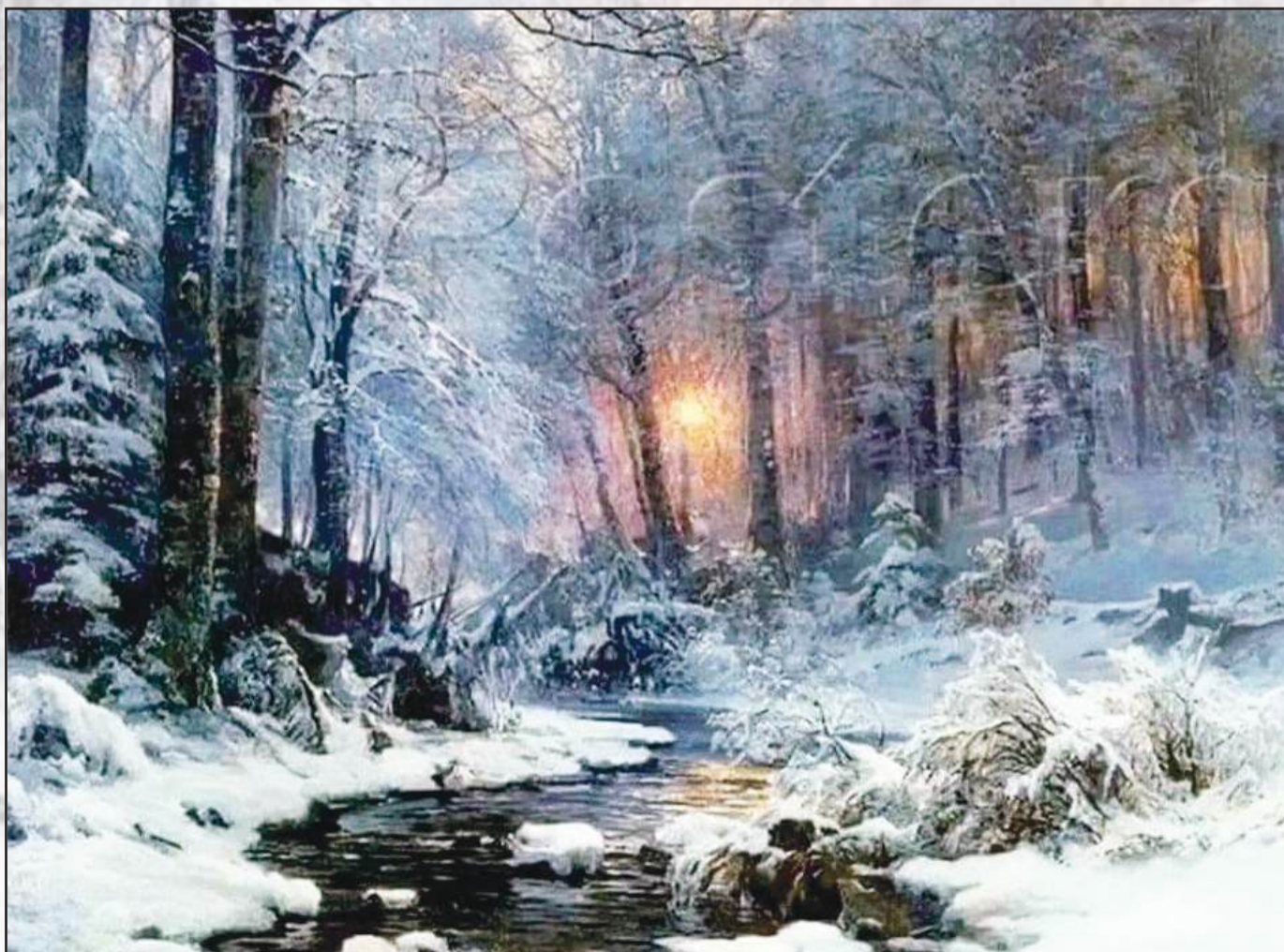
ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ
«ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ, ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ»

Αριθμός Τεύχους: 32, Οκτώβριος - Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2024
Ηλεκτρονική διεύθυνση: www.enolympo.gr

- Κοινωνιολογικά θέματα
- Δρώμενα του Δικτύου
- Καλλιτεχνικά θέματα

- Λαογραφικά θέματα
- Ιστορικά θέματα
- Παιδαγωγικά θέματα

- Λογοτεχνικά θέματα
- Πολιτιστικά θέματα
- Περιβάλλον-Οικολογία

Έν Ολύμπω

τριμηνιαίο ηλεκτρονικό περιοδικό
ISSN: 2732-7558

Ιδιοκτησία:

Δίκτυο Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για την ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας

Υπεύθυνη έκδοσης:

Ελένη Μπλιούμη Μπαρά
Έδρα: Ελασσόνα,
6ης Οκτωβρίου 84,
Τ.Κ. 40200

Ιστοσελίδα: epolympo.gr

Fecabook: Έν Ολύμπω

Διεύθυνση Σύνταξης:

Ελένη Μπλιούμη Μπαρά

Συντακτική Επιτροπή:

Κορίνα Πάντου
Βασίλης Ζαρζώνης

Φιλολογική επιμέλεια:

Κορίνα Πάντου

Σελιδοποίηση:

Μαρία Μοσχογιάννη

Ηλεκτρονική υποστήριξη:

Αθανάσιος Αδάμου

Τεχνική υποστήριξη:

Σταύρος Σαχινίδης

Νομικός Σύμβουλος:

Κώστας Παπαλεξανδρής

Στοιχεία επικοινωνίας:

Ελένη Μπλιούμη Μπαρά
Τηλ.: 6976832232
email: elempliou@gmail.com

Σημείωση σύνταξης:

● Επιτρέπεται η αναδημοσίευση των κειμένων του περιοδικού «Έν Ολύμπω», με τον όρο να αναγράφεται η πηγή, ο συγγραφέας του κειμένου, ο αριθμός τεύχους και ο αριθμός σελίδας.

● Οι συγγραφείς των άρθρων φέρουν την ευθύνη για τις απόψεις τους.

● Εικόνα από το διαδίκτυο

Η Παιδεία
είναι δεύτερος ήλιος
για τους ανθρώπους

Πλάτωνας

Ένα χαμόγελο γιορτής

Ανοίξαμε πάλι σπίτια και διπλωμένα τραπέζια. Στρώσαμε λινά τραπεζομάντηλα, καλά μαχαιροπίρουνα και ποτήρια, κλεισμένα σε σκοτεινά ντουλάπια. Μαγειρέψαμε παλιές και καινούργιες συνταγές και συγκεντρωθήκαμε πάλι οι κοντινοί να τα πούμε, να τα πιούμε και να ζεστάνουμε τις καρδιές μας.

Το σπίτι μύρισε νοστιμιές, το κρασί σιγοτραγούδησε μες τα ποτήρια κι ύστερα κύλησε στο αίμα μας, να μας γιατρέψει. Κι αρχίσαμε τότε να νιώθουμε μελαγχολικά. Οι αναμνήσεις σκάλωσαν μέσα μας. Θυμηθήκαμε την παλιά σύνθεση στο τραπέζι μας και ρίξαμε κλεφτές ματιές στους «κορνιζωμένους» μας, αυτούς, που με το χαμόγελό τους χλευάζουν αθώα τον χρόνο.

Το χαμόγελο, με το οποίο κάποτε σε μια τέτοια γιορτή και με βοηθό ένα ποτήρι κρασί κέρδισαν, χωρίς να το ξέρουν, την αθανασία της... κορνίζας. Χαμογελάσαμε κι εμείς, νοσταλγήσαμε, ήπιαμε, τραγουδήσαμε... αλλά φωτογραφία δε βγήκαμε!

Δέσποινας Αμασλίδου-Χίντζογλου
γιατρός, μέλος της Ε.Λ.Β.Ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ένα χαμόγελο γιορτής, της Δέσποινας Χίντζογλου - Αμασλίδου, γιατρού, μέλος της Ε.Λ.Β.Ε. ....σελ. 2
- Απελευθέρωση Αραδοσιβίων, του Σταύρου Σαχινίδη, Οικονομολόγου .....σελ. 3
- Η ΣΦΑΓΗ ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΩΝ ΑΡΜΑΤΟΛΩΝ ΣΤΙΣ 11/12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1830, του Κώστα Σπανού, συγγραφέα, εκδότη του περιοδικού «Θεσσαλικό Ημερολόγιο» .....σελ. 4
- Μοναδικά τα θρησκευτικά μνημεία του Δομένικου, του Παιδή Αθανάσιου, πρώην αντιπεριφερειάρχη Θεσσαλίας .....σελ. 9
- Η Β΄ ΡΑΨΩΔΙΑ ΤΗΣ ΙΛΙΑΔΑΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΡΑΙΒΙΚΗ ΔΩΔΩΝΗ, του Ιωάννη Δαρή, θεολόγου, αστυνομικού .....σελ. 10
- ΕΠΙΔΗΜΙΑ ΕΥΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΑΣΣΟΝΑ (1894-1895), του Παύλου Λάλου, συν/χου δημοσιογράφου, συγγραφέα.....σελ. 11
- «Ένας θάνατος για μια καλύτερη ζωή...», του Θωμά Λιόλιου, φιλόλογου, πρόεδρου του Α.Ε.Μ.Α. ....σελ. 11
- ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ – Επικοινωνιακά διέξοδα, της Δρ Ευαγγελία Ράπτου, μεταδιδακτορικής ερευνήτριας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. ....σελ. 12
- ΣΥΧΝΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΟΝΙΩΝ ΣΤΟΝ ΠΑΙΔΟΨΥΧΙΑΤΡΟ, του Δρα Ιωάννη Σιγάλα, παιδοψυχιάτρου .....σελ. 14
- Η αξία της δημιουργικής γραφής, του Διονύση Λεϊμονή εκπαιδευτικού - συγγραφέα.....σελ. 15
- ΡΙΖΙΚΟ, της Ελένης Μπλιούμη, εκπαιδευτικού, MSc Δημιουργικής Γραφής & Λογοτεχνικής Συγγραφής.....σελ. 16
- ΦΙΛΟΣ ΝΑ ΣΟΥ ΠΕΤΥΧΕΙ!, της Γεωργίας Δημούλα, φιλόλογου.....σελ. 17
- Χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις του «Δίκτυου Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για την ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας» (Δι.Κ.Ε.Α.Ε.ΕΛ.) σε συνεργασία με τον Δήμο Ελασσόνας.....σελ. 18
- Για τη θεατρική παράσταση της 22ας Δεκεμβρίου 2024 .....σελ. 19
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΝΑΣ, της Κυριακής-Κορίνας Πάντου, φιλόλογου, θεατρικής συγγραφέως, ποιήτριας.....σελ. 19
- Αφίσσα θεατρικής παράστασης του Δι.Κ.Ε.Α.Ε.ΕΛ., με τίτλο «Χριστουγεννιάτικες ιστορίες επί σκηνής».....20

Απελευθέρωση Αραδοσιβίων

Τα Αραδοσίβια απετέλεσαν μια από τις δύο αφητηρίες της επίθεσης του ελληνικού στρατού κατά των οχυρωμένων στην Ελασσόνα Οθωμανών.

Κατά την πρώτη ημέρα του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου, στις 5 Οκτωβρίου, η 11η Μεραρχία της Στρατιάς Θεσσαλίας, με επικεφαλής τον Συνταγματάρχη Κωνσταντίνο Καλλάρη και εμπροσθοφυλακή το 1ο και το 3ο ΣΠ, προχώρησε προς τη συνοριακή γραμμή και κατέλαβε τη διάβαση του Προφήτη Ηλία και την περιοχή Μπουγάζι Τυρνάβου. Παρά τη σθεναρή αντίσταση της τουρκικής φρουράς, που συνάντησαν οι δυνάμεις της 11ης Μεραρχίας στο φυλάκιο Λοφάκι ή Λοσφάκι, στο ύψωμα Παπαλίβαδο και στο χωριό Λεύκη (Σκόμπα), προχώρησαν και εδραιώθηκαν εκεί.

Κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων αυτών, πραγματοποιήθηκαν αναγνωριστικές πτήσεις από ένα ελληνικό στρατιωτικό αεροπλάνο, πάνω από τις εχθρικές γραμμές και από την περιοχή Λεύκης -Τσαριτσάνης.

Συνεχίζοντας, την ίδια ημέρα, την προέλασή της προς την Ελασσόνα, η 11η Μεραρχία, αφού απελευθέρωσε το χωριό Σκόμπα (Λεύκη), προχώρησε προς το ύψωμα Ας Ομπά (στο Στεφανόβουνο) και απελευθέρωσε τα Αραδοσίβια.

Η πορεία του στρατού σταμάτησε στα Αραδοσίβια και το 3ο ΣΠ διανυκτέρευσε κοντά στο χωριό Σκόμπα, ενώ το 1ο ΣΠ στο ύψωμα Παπαλίβαδο. Από τις μικροσυγκρούσεις των Ελλήνων με τους Τούρκους, που έγιναν εκείνη την ημέρα τόσο στους συνοριακούς σταθμούς, όσο και από τις αψιμαχίες που έγιναν με τις ανιχνευτικές μονάδες του τουρκικού Ιππικού, στα βορειοανατολικά της Σκόμπας και ανατολικά του Δομενίκου, υπήρξαν και ορισμένες απώλειες με 4 νεκρούς και 8 τραυματίες.

Το πρωί, της 6ης Οκτωβρίου, το 3ο Σύνταγμα μετακινήθηκε στη Σκόμπα όπου και εγκαταστάθηκε αρχικά ο διάδοχος Κωνσταντίνος με το Επιτελείο.

Μετά, το Γενικό Στρατηγείο προωθήθηκε στο ύψωμα 842, νότια του χωριού Στεφανόβουνο, απ' όπου είχε την πλήρη εποπτεία της μάχης της Ελασσόνας, που διεξήγετο από την 1η και την 11η Μεραρχία. Τα στρατιωτικά νοσοκομεία εγκαταστάθηκαν αρχικά στη Γαλανόβρυση και στο Στεφανόβουνο (Ασόμπα) και μετά τη μάχη στην Ελασσόνα.

του Σταύρου
Σαχινίδη
Οικονομολόγου

Συνεχίζοντας την προέλασή του προς την Ελασσόνα ο ελληνικός στρατός, πέρασε πάνω από τη γυμνή ράχη του λόφου Τσιάρα, που βρίσκεται πάνω από τα Αραδοσίβια, από όπου φαίνεται ο κάμπος της Ελασσόνας και ο Κάτω Όλυμπος με δεξιά τους την Τσαριτσάνη. Όπως αναφέρει στο ημερολόγιό του ο Φ.Σ. Δραγούμης: «...Σε λίγο πέρασαν πηγαίνοντας προς την Ελασσόνα, καβαλάρηδες και τραγουδούσαν κλέφτικα... Οι πεζοί μας ταχτικότερα προχωρούσαν από όλες τις μεριές, προφυλαγμένοι όσο μπορούσαν από το έδαφος. Τα κανόνια μας πυροβολούσαν από το μέρος της Τσαριτσάνης και από πάνω από τις απότομες κατηφορίες πίσω απ' την Ελασσόνα στα πρώτα υψώματα του

Ολύμπου, απαντούσαν τα τούρκικα... Ανυπομονούσαμε να φτάσουμε σ'ένα λόφο Νοτιοδυτικά της Ελασσόνας απ' όπου θα μπαίναμε στη ζώνη της ενέργειας. Ακολουθούσαμε δρόμο χαμηλό αφού είχαμε περάσει τα χωριά Ορτά, Τσινέλ και Ραδοσίβια. Τούρκικα χωριά. Οι λίγοι χωριάτες που είχαν απομείνει εκεί φαίνονταν πανικοχτυπημένοι και τους απόπλιζαν στρατιώτες δικοί μας. Ένας γέρος με σαρίκι και άσπρα γένιακάθονταν στην αυλή του τζαμιού, ατάραχος και ήσυχος. Δεχότανε τη μοίρα...».

Από τα Αραδοσίβια, οι δυνάμεις της 11ης Μεραρχίας κατευθύνθηκαν στον κάμπο της Ελασσόνας, όπου γινόταν πραγματική μάχη και μπήκαν στην ζώνη "πυρός" του τουρκικού πυροβολικού, αλλά κινήθηκαν προς το ύψωμα Μαγούλα, προκειμένου να περάσουν στο Μοναστήρι της Ολυμπιώτισσας Παναγίας και να επιτεθούν στους αμυνόμενους Τούρκους.

Το 3ο ΣΠ κινήθηκε προς το χωριό Αετορράχη και στη συνέχεια προχώρησε και αυτό προς το ύψωμα Μαγούλα.

Προελαύνοντας, η 11η Μεραρχία έφθασε σε ένα λόφο, κοντά στη θέση Αλά Τεπέ της Ελασσόνας, και πλαγιοκοπούσε, συνεχώς, τους Τούρκους με το πυροβολικό της. Ειδικότερα, το 7ο και το 1ο ΣΠ κινήθηκαν, ενισχυτικά, προς το ύψωμα Μαγούλα (δυτικά) και, μαζί με το 3ο ΣΠ, πέρασαν τον Ελασσονίτικο ποταμό, παρά τα έντονα πυρά του τουρκικού πυροβολικού που δέχθηκαν στον πεδινό χώρο, πριν από την Ελασσόνα.

Τελικά, οι δυνάμεις της 11ης Μεραρχίας, αφού έδωσαν σκληρή μάχη με τις τουρκικές δυνάμεις, κατέλαβαν τα ΒΔ υψώματα της Ελασσόνας.

Σάββατο 5 Οκτωβρίου 2024. Επιμνημόσυνη δέηση για τους αγωνιστές του 1912 και την απελευθέρωση των Αραδοσιβίων

Η ΣΦΑΓΗ ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΩΝ ΑΡΜΑΤΟΛΩΝ ΣΤΙΣ 11/12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1830

Β' ΜΕΡΟΣ:

Η εξόντωση των θεσσαλών αρματολών σχεδιάστηκε από την οθωμανική κυβέρνηση, διότι τους θεωρούσε υπαίτιους για τη συντήρηση του επαναστατικού πνεύματος στη Θεσσαλία και αποσκοπούσε στο να μην επιτρέψει στην κυβέρνηση του Καποδίστρια να διεκδικήσει τη χάραξη της μεθορίου στον Όλυμπο.

Η σφαγή των θεσσαλών αρματολών έγινε γνωστή χάρη σε τρεις ενθυμήσεις οι οποίες σημειώθηκαν σε εκκλησιαστικά βιβλία των Τρικάλων και στον κώδικα της Παλιοκαρυάς.

Ενώ στις τρεις ενθυμήσεις (Δες Α' Μέρος, τεύχος 31) η εκτέλεση των αρματολών έγινε στα Τρίκαλα, ο Περραιβός αναφέρει ότι έγινε στην Ξυνιάδα του Δομοκού και εκ παραδρομής στις 12.12.1832, αντί του σωστού 12.12.1830. Ιδού τι αναφέρει συγκεκριμένα:¹

Οι διωγμοί των αρματολών γίνονταν «(...) από το 1500 μέχρι το 1832, ότε ο σουλτάν Μαχμούτ απέφασε τη νηριζικήν καταστροφήν όλων τών εϊστά κράτος του καπετάνων, διότι δένάμφεβαλεν ότι ή ένοπλοσαύτων δύναμις ύπήρχεν πάντοτε έπικίνδυνος, εύκολύνουσατά μέγιστα ένδεξιγήπεριστάσει, τής έλευθέρας Ελλάδος τήν πρόοδον. Διέταξε λοιπόν έντόνωστον Μεχμέτ Ρεσίτ πασά Κιουτάγια, στρατάρχη νάριστον κατ' εκείνην τήν έποχήν, νά εκτελέση άνυπερθέτως τήν άπόφασίν του. Γινώσκων όμως ό στρατάρχης ότι δυσκόλως ή δύνατονά τούς καταβάλλη όλους όμοιού, έμεταχειρίσθητά έπόμμενα στρατηγήματα: ήγωνίσθη κατ' άρχάς μέκολακείαν καί άπάτηννά συγκεντρώση όλους εϊστίνα θέσιν άδύνατον καί πεδινήν, όπου έμμελλενά τοίς διακοινώση δήθεν βασιλικάς διαταγάς άφορώσαστά συμφέροντα καί σταθεράν έπιστάσιν τών έπαρχιών των.

Ό δέ κύριος αύτου σκοπός άπέβλεπε ν' άφανίση αύτούς διά το ύίππικο ύκαί πεζικό ύ στρατεύματος. Μή πεισθέντες (έκτός τριών) νά ένεργήσωσι προσωπικώς τήν δόλιον διαταγήν του, έπεμψαν έκαστος διά τόν τύπον τής πειθαρχίας άνάόκτώ μέχρι δέκα στρατιώτας. Ούτοι πάντες συναθροισθέντες ύπερ τούς τριακοσίους διευθύνθησαν, κατá διαταγήν, εϊστήν Λάρισαν, όπου διατάχθησαν ύπό τήν διοίκησιν ύπαρχηγού τινός, ούτος δέ τούς ώδήγησε πλησίον τοϋ χωρίου Δαουκλή καί τής παρακειμένης λίμνης. Τότε δή περικυκλώσας αύτούς διά τοϋ ύίππικοϋ τούς διέταξε νά πυροβολήσωσι όλοι έκ συμφώνου εϊσημεϊον δήθεν χαράς, διότι έγεννήθη βασιλοπαϊζέν Κωνσταντινουπόλει. Πεισθέντες, δόσειπείν, άπατηθέντες, έπραγατοποίησαν άμέσως τήν διαταγήν, αλλά μόλις ό πυροβολισμός έτελείωσε καί το ύίππικόν ώρμησεν εύθύς κατ' αύτων καί ήρξατο κατακερματίζειν αύτούς άνιλεώς.

Η τραγική αύτη σκηνή έξετελέσθη έντός τριών ώρων καί μέ άπώλειαν όκτώ μόνον ύπέων καί τινων τετραυματισμένων,

του Κώστα
Σπανού

συγγραφέα
εκδότη του περιοδικού
«Θεσσαλικό Ημερολόγιο»

οϊδέ Έλληνες (έκτός δύο) έφονεύθησαν άπαντες κορέσαντες έκτών νεκρών αύτων τάς κοιλίας τών αίμοβόρων θηρίων τε καί όρνέων.

Τήν αύτή ήμερομηνία, ή τισήν ή δωδεκάτη τοϋ μηνός Δεκεμβρίου τοϋ 1832, ώρμησε (τοιούτον γάρ ήντό σύνθημα) καί το πεζικόν ύ στρατεύμα κατá τών εϊστάς έπαρχίας περιουδούντων καπετάνων. Μολονότι ή τουρκική δύναμις ήτο τριπλάσιος καί ή έπίθεσις αύτής άγνωστος πρός τούς καπετάνους, δέν ήδυνήθησαν νά τελειοποιήσωσι τό σχέδιον κατá τήν έπιθυμίαν των, διότι δράξαντες άμέσως τά όπλα οί καπετάνοι διά νά σώσωσι έαυτούς καί τάς οικογενείας των, έδειξαν άρειμανή άντίστασιν, ώστε οί Τουρκοί δύνανται νά αυχηθώσι διά τήν προεξηρημένην μόνον δολοφονίαν καί άρπαγήν προσέτι κτηνών καί

τινων κινήτων πραγμάτων τών καπετάνων, αλλά τήν ζωήν αύτων, όπερ ήν ό κύριος σκοπός, δέν ήδυνήθησαν νά βλάψωσι, διότι σωθέντες μετά τών οικογενειών αύτων διά τών όπλων εϊσήλθον εϊστήν έλευθέραν Ελλάδα, όπου διέτριψαν έτη τρία. Ένώ δέ ή άντιβασιλεία διέλευσε τά έλληνικά στρατεύματα, τά λείψανα τοϋ ήεροϋ άγώνος, διατάξασα ν' άπέλθωσιν έκαστος εϊστάς έστίας των, οί καπετάνοι λαβόντες πολλούς έξαύτων στρατιώτας έπανήλθον έκ νέου ένοπλοεϊστάς έπαρχίας των άφήσαντες έν τή έλευθέρα Ελλάδα διά γυναϊκόπαιδα (...).

Ο Περραιβός φαίνεται ότι θυμόταν καλά την ημερομηνία, όχι όμως και το έτος κατá το οποίο συνέβησαν όσα εξιστορεί. Οι λεπτομέρειες της εξιστόρησής του δείχνουν ότι ο κατατρεγμός των αρματολών σημειώθηκε σε δύο περιοχές: στα Τρίκαλα, όπως αναφέρουν οι τρεις ενθυμήσεις, και στο Νταουκλί (Ξυνιάδα) του Δομοκού, όπως αναφέρει ο Περραιβός και το υπ' αρ. 5/21.12.1830 έγγραφο του έκτακτου επιτρόπου της Ανατολικής Ελλάδας Κ. Μεταξά.

Με βάση τις πληροφορίες της επιστολής (έγγραφο 1/16.12.1830) του γιατρού Μάρκου Κερκυρόπουλου, την οποία έστειλε από τη Λαμία προς τον Κ. Μεταξά, η καταδίωξη των αρματολών υπήρξε μία συντονισμένη ενέργεια των οθωμανικών δυνάμεων, καθώς συνέβησαν γεγονότα σε όλη τη Θεσσαλία και στην επαρχία του Δομοκού:

«Εϊστάς 14 τοϋ ένεστώτος ήμέρα πέμπτη όπου έκαμε ό Μαχμούτ πασά τήν σφαγήν κατá τοϋ Σάββα καί τοιπων τήν ήδία ήμέρα έκαμον το ύδιον καί εϊς όσα μέρη οί κατ' έπαρχίαν τοπάρχοι εϊς τούς λοιπούς καπετανέους καί στρατιώτας των».

Σύμφωνα, λοιπόν, με τις πληροφορίες του Κερκυρόπουλου, ο Μαχμούτ πασάς, με την συναίνεση του Κιουταχή Μεχμέτ Ρεσίτ πασά είχε σχεδιάσει την εξόντωση του καπετάν Σάββα, αρματολού του Δομοκού, και όλων των θεσσαλών αρματολών. Η συγκέντρωση στο Νταουκλί (Ξυνιάδα) έγινε τάχα για να συναντήσουν τον Μπαλατσό² και τον Κουτζούμπα³ και στα Τρίκαλα τον Στέριο Σπορνάρη και τον Κουτελίδα,⁴ να ενωθούν με τον

1. Χριστόφορος Περραιβός, *Ιστορία του Σουλίου και Πάργας*, εν Αθήναις 1857, τ. Α, 24-26.

2. Πρόκειται για τον Ευάγγελο Μπαλατσό, ο οποίος συμμετείχε στις εξεγέρσεις της Στερεάς Ελλάδας το 1836, 1847-1848 και στην επανάσταση της Θεσσαλίας το 1854. Βλ. Γιάννης Κολιόπουλος, *Ληστές. Η Κεντρική Ελλάδα στα μέσα του 18ου αιώνα*, Αθήνα 1979, 21, 45, 47, 54, 79.

3. Δεν εντοπίσαμε πληροφορίες για τον αρματολό Κατζούμπα.

4. Πρόκειται για τον αρματολό του Ραδοβισδίου Γιαννάκη Κουτελίδα από τη Χώσειψη (Κυψέλη) της Άρτας. Βλ. Κώστας Πετρονικολός, *Το Βουλγαρέλι (Δροσοπηγή) Τζουμέρκων*, Αθήνα 1977, 74· Χρ. Α. Στασινόπουλος, *Λεξικό της Ελληνικής Επανάστασης του 1821*, εκδόσεις Δεδεμάδη, Αθήνα (χ.χ.), Γ, 62.

υποδιοικητή (μουσελίμη)⁵ της Θεσσαλίας Γκέντζαγα και να επιτεθούν στην Υπάτη (Πατρατζίκι), σύμφωνα με όσα έγραψε στον Καποδίστρια ο Κ. Μεταξάς (έγγραφο 7/21.12.1830).

Στα Τρίκαλα ο Γέντζαγας σκότωσε γύρω στους 200⁶ και ανάμεσά τους τον ΣτέριοΣτορνάρη. Από τους καπεταναίους του Ολύμπου, του Δομενίκου και της Ελασσόνας,⁷ άλλους σκότωσε και άλλους συνέλαβε αιχμαλώτους, ανάμεσά τους και τον Πιτσάβα.⁸ Ο Σωτήρης Στράτος οχυρώθηκε στη Ρεντίνα,⁹ έκαψε ένα μέρος της και πολιορκήσε τους Έλληνες και τους Οθωμανούς. Εναντίον του είχαν κινηθεί ο Γκέντζαγας και ο Νίκος Θέος διορισμένος από τον σατραζάμη (Κιουταχή Μεχμέτ Ρεσίτ πασά), όπως αναφέρει ο Κ. Μεταξάς στον Καποδίστρια (έγγραφο 7/22.12.1830).

Ο Στράτος ζήτησε βοήθεια από την κυβέρνηση, αλλά τον πληροφόρησαν ότι δεν μπορούσαν να τον βοηθήσουν διότι θα παρέβαιναν τις εντολές των Μεγ. Δυνάμεων. Ο πασάς, όμως, έστειλε στην περιοχή της Ρεντίνας ως ενίσχυση 5.000 στρατιώτες. Εφτά στρατιώτες του Στράτου και άλλων καπεταναίων πολιορκήθηκαν στη Μονή του Αγίου Γεωργίου, στο Μαυρομάτι της Καρδίτσας. Επειδή οι πολιορκημένοι αντιστέκονταν σθεναρά, ο πασάς έστειλε εκεί δύο κανόνια για να ισοπεδώσουν τη μονή, κάτι όμως που δεν πραγματοποιήθηκε.

Μετά από όλα αυτά, στις 14.12.1830 ο Μαχμούτ πασάς πήγε στις Ράχες της Καρυάς¹⁰ και αφού έδωσε εντολή να κτισθεί ένας πύργος χωρητικότητας 100 ανδρών και 10 αλόγων, κατευθύνθηκε προς το Φανάρι της Καρδίτσας, με 600 ιππείς και 100 πεζούς, με σκοπό να φθάσει στα Άγραφα, για να εξοντώσει και τους υπόλοιπους αρματολούς.

Όλα τα έγγραφα δεν συμφωνούν στον αριθμό των φονευθέντων αρματολών. Ο έκτακτος επίτροπος της Δυτικής Ελλάδας Κων. Ράδος, σε μία επιστολή του (έγγραφο 3/20.12.1830) προς τον Καποδίστρια αναφέρει ότι στα Τρίκαλα με τον ΣτέριοΣτορνάρη φονεύθηκαν 150 αρματολοί και ότι ο αρματολός του Δομοκού και της Γούρας Σάββας Βούλγαρης σκοτώθηκε στα Φάρσαλα με 180 άνδρες του. Τη σφαγή των αρματολών στο Δασουκλί επιβεβαίωσε και ο οθωμανός φρούραρχος της Λαμίας,¹¹ όπως αναφέρει ο Κ. Μεταξάς σε ένα έγγραφο του (5/21.12.1830) προς τους διοικητές των τμημάτων της περιοχής του. Η κατάσταση στην περιοχή μεταξύ της Θεσσαλίας και της Φθιώτιδας ήταν έκρυθμη. Ο Μαχμούτ πασάς παρέμενε εκεί με τη δικαιολογία ότι σκόπευε να εξοντώσει τους ληστές, όπως αποκαλούσε τους αρματολούς.

Για να αποφευχθεί η επιδείνωση της κατάστασης, ο Κ. Μεταξάς, με ένα έγγραφο του (4/16.12.1830), προς τον αρχηγό του στρατού της Φθιώτιδας διέταξε να μεταβούν στην Υπάτη (Νέες Πάτρες) οι αξιωματικοί Νάκος Πανουργιάς και Ιωάννης του Γκούρα για να παρακολουθούν τις κινήσεις του Μαχμούτ

πασά, χωρίς να δώσουν αφορμή για περαιτέρω επέμβαση του.

Στο προαναφερόμενο υπ' αρ. 5/21.12.1830 έγγραφο του, ο Κ. Μεταξάς παράγγειλε στους διοικητές των τμημάτων να ενημερώνουν όσους πηγαίνουν για εμπορικούς λόγους στις τουρκοκρατούμενες περιοχές ότι η κυβέρνηση δεν υπόσχεται καμία υπεράσπισή τους, ότι δηλαδή θα ταξιδεύουν με δική τους ευθύνη, και η Αστυνομία να μη χορηγεί διαβατήρια. Την ίδια μέρα, ο Κ. Μεταξάς έστειλε ένα έγγραφο (6/21.12.1830) στον διοικητή του Λιδωρικίου στον οποίο αναφέρει ότι οι αρχηγοί των στρατιωτικών τμημάτων δεν πρέπει να δίνουν άδειες σε στρατιώτες για να επισκεφτούν τις τουρκοκρατούμενες περιοχές και όταν έρχονται από εκεί καταδιωκόμενοι αρματολοί και στρατιώτες πρέπει να τους αφοπλίζουν και να τους οδηγούν στα Σάλωνα (Αμφισσα), για να μη κατηγορηθεί η ελληνική κυβέρνηση από τους Οθωμανούς ότι παρέχει άσυλο στους «κακούργους».

Η οθωμανική διοίκηση δεν αρκούσαν στην εξόντωση των αρματολών.

Όπως αναφέρει ο Κ. Μεταξάς, σε ένα έγγραφο του (7/21.12.1830) προς τον Καποδίστρια, μετά τους αρματολούς είχαν σκοπό να σκοτώσουν τους προεστούς (κοτσαμπασίδες) και κάθε άξιο στα πολεμικά και πολιτικά.

Αμέσως μετά την εξόντωση των αρματολών, ο Κιουταχής έστειλε μία επιστολή στον κυβερνήτη Καποδίστρια προτείνοντάς τον συνεργασία για την επιβολή της τάξης στις γειτονικές περιοχές.

Ο Καποδίστριας, όπως αναφέρει ο Εμίν (Ιμίν) πασάς των Ιωαννίνων, γιος του Κιουταχή, σε μία επιστολή του (9/15.4.1831) προς αυτόν, «δικαίωσε» τον Κιουταχή. Φαίνεται, όμως, ότι ο Καποδίστριας δεν συμφώνησε στο να συνεργασθούν και γι' αυτό ο Κιουταχής προέβη σε δύο διακοινώσεις, στις 5 και 7 Φεβρουαρίου 1831. Απαντώντας στις 28.2.1831, ο Καποδίστριας ανέφερε ότι δεν είχε ακριβείς πληροφορίες για τους «δραπέτες» και δεν γνώριζε πού κρύβονταν.

Ενώ ο Καποδίστριας, για ευνόητους λόγους, δεν γνώριζε πού κατέφυγαν οι αρματολοί, ο Εμίν πασάς είχε ακριβείς πληροφορίες.

Ο Θανάσης Μάνταλος,¹² ο Δημήτρης Κατσαρός,¹³ ο Κώστας και Μήτρος Κοκώσης,¹⁴ οι λοιποί Στορναραίοι,¹⁵ ο Μπλαχάβας,¹⁶ και ο Κουτελίδας είχαν βρει καταφύγιο στον Καρβασαρά (Αμφιλοχία) της Ακαρνανίας, οι Μετσοβίτες Δεληγιανναίοι στη Βόνιτσα και ο Δούλας Γώγου¹⁷ με τον Καλλίνικο Τσιάρα¹⁸ στο Περδικάκι (Σακαρέτσι) του Βάλτου.

Το κυνηγητό των αρματολών και τη διάλυση των αρματολικίων συνέχισε ο Εμίν πασάς μέχρι το 1836, τουλάχιστο, όπως προκύπτει από μία διαταγή του η οποία βρέθηκε στη Μονή του Προδρόμου, στην Ανατολή της Αγιάς.¹⁹

5. Μουσελίμης < τ. móselim· υποδιοικητής του βιλαετίου.

6. Ο Κων. Ράδος, στο 2ο έγγραφο μας, παρακάτω, αναφέρει 180 θύματα.

7. Πρόκειται για τον καπετάν Πούλιο Ταμπάκη. Βλ. Κώστας Σπανός, «Ο τσαρτισανιώτης αρματολός και αγωνιστής του 1821 Πούλιος Ταμπάκης, Θεσσαλικό Ημερολόγιο, 29 (1996) 3-9.

8. Ήταν δύο αδελφοί, ο Μιχάλης και ο Αναγνώστης. Ο Μιχάλης σκοτώθηκε στη μάχη της Άράχοβας το 1828 και ο Αναγνώστης πέθανε μετά το 1872. Βλ. Κώστας Σπανός, «Δέκα έγγραφα των ολύμπιων αγωνιστών Αναγνώστη και Μιχάλη Πιτσάβα», Μακεδονικά, 31 (Θεσσαλονίκη 1998) 171-183.

9. Στο υπ' αρ. 7/22.12.1830 έγγραφο αναφέρεται ότι οχυρώθηκε αρχικά στη Μονή του χωριού Χρύσω και στη συνέχεια στη γέφυρα της Τατάρνας.

10. Είναι η σημερινή Μοσχοκαριά.

11. Η πρώτη ελληνοτουρκική μεθοριακή γραμμή δεν είχε οριστεί ακόμα και οι Οθωμανοί παρέμεναν ακόμα στη Λαμία.

12. Ο Θανάσης Μάνταλος ήταν αρματολός των Χασίων. Βλ. Κώστας Σπανός, Άγνωστοι θεσσαλοί κλεφταρματολοί, αγωνιστές του 1821, εκδ.

οίκος Αντ. Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2005, 251-275.

13. Ο Δημήτρης Κατσαρός ήταν αρματολός του Κλεινοβού (Κλεινού) της Καλαμπάκας την περίοδο 1827-1835. Τον σκότωσαν οι Οθωμανοί το 1836 Βλ. Π. Αραβαντινός, Δημοτικά τραγούδια της Ηπείρου, εν Αθήναις 180, 93-94.

14. Για τους αρματολούς αυτούς δεν εντοπίσαμε πληροφορίες.

15. Τα αδέρφια του Νικολού Στορνάρη.

16. Πρόκειται για τον Νικόλαο Μπλαχάβα, εγγονό του παπα-Θύμιου Μπλαχάβα. Βλ. Κώστας Σπανός, Άγνωστοι θεσσαλοί κλεφταρματολοί, σ. 210-213.

17. Για τον Δούλα < Δούλο (Χριστόδουλο) Γώγου δεν εντοπίσαμε πληροφορίες.

18. Ο Καλλίνικος (Κώστας) Τσιάρας είναι αδερφός του Νικολάου. Βλ. Γιώργος Θ. Μπλάντας, «Πληροφορίες για τους Τσαραίους. Ανέκδοτα έγγραφα των ολύμπιων αγωνιστών (1825-1844)», Θεσσαλικό Ημερολόγιο, 67 (2015) 129-135.

19. Περ. Δουλιές, «Ένα μπουγιουρντί του 1836 για την δίωξη των θεσσαλών κλεφταρματολών», Θεσσαλικό Ημερολόγιο, 8 (1985) 185-189.

Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ 1ο/16.12.1830

317

Πρόστων Ἐκτακτὸν Ἐπιτροποντῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος Κ. Μεταξάν

Τὸ στρατήγημα τόποϊον ὁ Μαχμούτ πασσᾶς ἐσχέδιασε μὲτὴν συνένεση τοῦ Σατραζάμη²⁰ διὰ τὸν ἐξολοθρευμὸν τοῦ καπ. Σάββα καὶ ἄλλων τινῶν καπετανῶν, ὁ Τεφίκ Μπεζαντέσᾶς εἰδοποίησεν.

Δενάμφιβάλω δὲ τιε παρατηρήσατε τὸ ἔγγραφο τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Μαχμούτ πασσᾶ, τόποϊον ηρολαβόντος ᾧ διεύθυνα, ὅτι ἐπέβλεπε τὸν σκοπὸν τοῦτον. Οὗτος ὁ πραγματικὸς σκοπὸς κατὰ τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ἐκ φύσεως πρόξέμε ὁ Μαχμούτ πασσᾶς εἰς τὰς 12 τοῦ τρέχοντος ἐσχεδιάσθη ὁ ἐξολοθρευμὸς γενικῶς κατὰ τοὺς ὑπότῃν ἐξουσιαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους χριστιανούς καπετανούς καθὼς καὶ διὰ ὅλους τοὺς ὀπλισμένους χριστιανούς.

Εἰς τὰς 14 τοῦ ἐνεστῶτος ἡμέρα πέμπτη ὁποῦ ἔκαμε ὁ Μαχμούτ πασσᾶς τὴν σφαγὴν κατὰ τοῦ Σάββα καὶ λοιπῶν τῆς ἰδιᾶς ἡμέρας ἔκαμον τὸ ἴδιον καὶ εἰς ὅσα μέρη οἱ κατ' ἐπαρχίαν τοπάρχοι εἰς τοὺς λοιπούς καπετανούς καὶ στρατιώτας των.

Εἰς Τρίκαλα ὁ Μουσελλήμης καλούμενος Γένζαγαζέφονευσεν περὶ τοῦ διακοσίων, τῶν ὀπλιῶν οἰάρχων εἰς τὴν ἰδιᾶς ἡμέρας ἔγιναν γνωστοί. εἰς Ὀλυμπον ἄλλοις μὲν ἐφόνευσεν καὶ ἄλλοις ἐσύλαβον ζωντανούς. Τούτων ὁ ἀριθμὸς δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν πρόστων Τεφίκ Βέη ἐπίσημον ἔγγραφο τοῦ Μαχμούτ πασσᾶ, ὁ ταχυδρόμος μᾶζεῖπεν προφορικῶς ὅτι ὁ Πιτζάβασ τοῦ Ὀλύμπου καπετάνιος ἐσυλήφθη παρὰ τῶν ὀθωμανῶν ζωντανός, καὶ ὁ Ἰωάννης Δερβένης ἐφονεύθη, οἱ τοῦ Δεμενίκου καὶ τῆς Ἐλασσῶνος δύο καπετανοὶ καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἄλλοι μὲν ἐφονεύθησαν καὶ ἄλλοι δὲ ἐσυλήφθησαν ζωντανοί. Ὁ τῶν Ἀγράφων κ. Σωτήρης Στράτος προεῖδεν τούτῃ τὴν ἐπιβουλήν καὶ ἔλαβε τὰ ἀναγκαῖα μέτρα διὰ νὰ προφυλαχθῆ, μ' ὄλοντο ὑποκινήθησαν στρατεύματα κατ' αὐτοῦ, ὁ δὲ Σ. Στράτος // ἐπρόλαβε καὶ ἔπιασεν τὰς ἀναγκαῖας θέσεις τοῦ εἰς Ρεντίνα κωμόπολις τῶν Ἀγράφων, ἔκαυσεν ἐν μέρος αὐτῆς τῆς κωμοπόλεως, πολιορκήσεν τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν κωμόπολιν χριστιανούς καὶ Τούρκους οἱ ὁποῖοι ἦτον διορισμένοι νά τὸν κτυπήσουν. ὁ Μαχμούτ πασσᾶς προχθὲς ἔστειλεν στρατεύματα ἕως πέντε χιλιάδ. Πρός βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων τῆς Ρεντίνης. Τί τέλος ἔλαβεν ἀγνοῶ.

Ἐπτάστρατιῶται τοῦ Σ. Στράτου καὶ ἄλλων καπετανῶν πολιορκήθησαν ἀπὸ τοὺς ὀθωμανούς εἰς τὸν Μοναστήριον εἰς τὸ Μαυρομάτι καλούμενον, οἱ ὁποῖοι ἀντιστάθησαν ἀρκετὰ εἰς τοὺς ὀθωμανούς καὶ μέχρι τῆς ὥρας πολεμοῦν, ὁ Μαχμούτ πασσᾶς ἄμα ἔλαβε αὐτὴν τὴν εἰδησιν ἔστειλεν δύο κανόνια διὰ νὰ κρεμνήσουν τὸ Μοναστήριον καὶ τὰς τούς φονεύσουν ὅλους. Μεταξὺ τῶν καπετανῶν ὁποῦ ἐφονεύθησαν εἰς Τρίκαλα εἶναι καὶ ἕνας στέριος τουρνάρης.

Ὁ Μαχμούτ πασσᾶς ἀναχωρῶν τὰς ἀπόδωξίς τας 13 τοῦ ἰδιοῦ ἐπῆγε κατὰ τὰς Καργιόραχαις διὰ νὰ προκαταλάβη τὰς θέσεις, καὶ ἦδη εὐρίσκειται εἰς Δουμοκὸν καὶ ἄμα ἔφθασε εἰς τὴν εἰδησιν εἰς Καργιόραχαις διὰ νὰ κτίσουν ἐν πύργον κανόνι εἰς τὸ μέγεθος διὰ νὰ χωρῆ μίαν ἑκατονταρχίαν καὶ δέκα ἄλογα καὶ αὐριονάχωρεῖ διὰ τὸ Φανάρτης Καρδίτζας κατὰ τὰ ἔγγραφα. τὰ στρατεύματά του εἶναι ἀπὸ ἐξακοσίου ἰππεῖς τὰ τάρους καὶ ἐκατὸν πεζούς.

Ὁ Τεφίκ μπεῆς ἀνεχώρησε προχθὲς μὲ 120 τακτικούς κατὰ τὰ μέρη τῆς σιλιδοκαίτων πέριξ τοῦ ζητουνίου ἐπίσκοπῶ διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸν Εὐαγγέλην Μπαλατσὸν καὶ κουτζοῦμπακὶ δὲν ἔτυχεν κανέν ἀπὸ αὐτούς. ἀπὸ Θεσσαλονίκη καὶ Ἰωάννιναις εἰς τὴν ἰδιᾶς ἡμέρας ἔλθεν καμμία εἰδησις περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως καὶ ὁ, τι μάθωμεν ἐλῶμε σᾶς ἐξηγήσῃ σαφέστερα. //

Τὰ κινήματα τῶν Τουρκῶν νὰ μὴν τὰ ἐκλάβε τὴν ἀπλά, ἀλλὰ νὰ παρατηρήσῃ τε μὲ ἀκρίβειαν διότι ἀποβλέπουνε εἰς ἄλλους σκοπούς.

Ὁ Γραμματικὸς σας Κ. Κούτεβας θέλει σᾶς ἐξηγήσῃ σαφέστερα εἰς τί ἀποβλέπουνε αὐτὰ τὰ κινήματα τὰ ὁποῖα μὲ μὲγάλην ἀκρίβειαν μόλις ἤδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ. δὲν ἦταν δυνατόν νὰ σᾶς εἰδοποιήσῃ ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀλλὰ ἔατε τὸν γραμματικὸν σας ἀπεφάσισα καὶ εἰς τὰ γράφω ἤξεύροντας ὅτι τὸ ἔγγραφο τοῦτο θέλει σᾶς τὸ φέρει ἀσφαλῶς.

Τὸ ἐπίσημον ἔγγραφο τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως πρός τὸν Σατραζάμη, καὶ τὸ ἐπίσημον τῆς ἐπιτροπείας ὁμοῦ καὶ ἐδικά μου ἐνεχείρισεν πρός τὸν Μαχμούτ πασσᾶν, ὡσπου (;) διηύθυνεν ἀμέσως μὲ ἐπίτηδες τὰ ταραχὰς ταῦτα νομίζω ὅτι θέλει τὰ διευθύνει ὁ Σατραζάμη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὁ, τι διαταχθεῖ παρὰ τοῦ Σουλτάνου θέλει ἐνεργῆσαι καὶ εἰμὲν λάβω ἀπάντησιν τοῦ θέλει σᾶς τὴν διευθύνω μὲ ἐπίτηδες πεζόν.

Σᾶς εἶναι γνωστὸν καὶ ὅτι συνήρησα καὶ σὺνεργῶ πάντοτε διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν αἰχμαλώτων καὶ εἴθε νὰ ἐπιτύχη ὁ σκοπὸς τῆς Σ. Κυβερνήσεως.

Πρό ὀλίγων ἡμερῶν σᾶς διεύθυνα δύο ἑλληνίδας αἰχμαλώτους ἐκ Πατρῶν καὶ τὰς ὁποίας ἐλευθέρωσα // κρυφίως καὶ εἰς τὰς παρακαλῶ νὰ εἰδοποιήσῃτε ἀντὶς στείλετε εἰς τὴν πατρίδα των.

Μένω μὲ ὀληντὴν ὑπόληψιν

ὁ Δοῦλος σας
Μάρκος Κερκυρόπουλος

2ο/16.12.1830

314

Ἀριθ. 4363

Ὁ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν

Ἑλλάδα ἔκτακτος ἐπιτροπος

Ἑλληνικὴ Πολιτεία

Πρός τὸν ἀρχηγὸν κ. Χορμόβαν

Ἀπὸ τὸ ἐσὼ κλειστον τοῦ τεφίκ Μπεζαντέ²¹ πληροφοροεῖστέ ὅτι ὁποῖα ἔλαβε μέτρα ὁ Μαχμούτ πασσᾶς κατὰ τῶν ὑπότῃν ὁδηγίαν τοῦ εὐρισκομένων χριστιανῶν ὀπλοφόρων. Ἡ ἐπιτροπεία μακρὰν τοῦ νὰ δεχθῆ τὰ μέτρα ἐξήγησε πρός τὸν ἴδιον Μπέη νὰ αἰσθήματά της ὡς πρός τὴν τραγικὴν ταύτην. καὶ τὸ ἔγγραφο τοῦ Μπέη καὶ τὴν ἀπόκρισίν μας διευθύνομεν πρός τὴν κυβερνήσιν καὶ ἐπιμενόμεν ὁδηγίας καὶ διαταγὰς.

Ἐν τοσοῦτῳ κρινόμενα νὰ ἀναγκασθῶν ἀσπρὸς καλέσωμεν νὰ παραλάβητε ἕως ἐκατὸν στρατιώτας ἢ καὶ ὀλιγοτέρους καὶ νὰ πάγετε ὁ ἴδιος κατὰ τὴν Δαμάσταν ὁποῦ ἡ παρουσία σας θέλει χρησιμεύσει τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ διατηρηθῆ καὶ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ἢ ἐπικρατοῦσα εὐταξία καὶ ἡσυχία.

Μεαὐτὸν τὸν ἴδιον σκοπὸν ἢ ἐπιτροπεία ἀφ' οὗ συμπερέλαβε τὸν ταξιαρχικὸν Νάκον Πανουργιάν καὶ τὸν ταγματάρχην Ἰωάννην τοῦ Γκούρα μεταβαίνει κατὰ τὰς Ν. Πατρῶν ἐπίσκοπῶ τοῦ νὰ διατρίβῃ ἐκεῖσε ἕως ὅτου καὶ ὁ Μαχμούτ πασσᾶς διατρίβει κατὰ τὰ σύνορά μας, ἐπιλόγῳ τοῦ νὰ κατατρέξῃ, ὡς μᾶς γράφει τοὺς ἐπιλοίπους ὑπότῃν ὁδηγίαν τοῦ καπεταναίου, καὶ τοὺς ὁποίους ὀνομάζει ληστὰς.

Νομίζομεν καὶ ἔχομεν μάλιστα ὀληντὴν πεποιθήσιν ὅτι ὁ Μαχμούτ πασσᾶς περιοριζόμενος εἰς τὰ μέρη τοῦ θέλει σεβασθῆ τὴν ἦδη ἐπικρατοῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. ἀλλ' ἐν..... εἶναι πάντοτε ὠφέλιμον νὰ παρευρεθῆτε ὁ ἴδιος κατὰ τὸ σύνορον, νὰ μὴ δίδετε ἀδείας πρός τὸ παρὸν εἰς τοὺς στρατιώτας σας νὰ ὑπάγουν κατὰ τὸ Ζητούνικα νὰ προσέχετε εἰς κάθε κίνημα, τόποϊον ἢ δύνατο ὁ διαληφθεῖς Μαχμούτ πασσᾶς νὰ ἀκαμῆ ἰδεάζοντάς μας ὅταν ἢ ἀνάγκη ἢ θελετο καλέση.

Ἄν κατὰ περίστασιν ἢ θελον καταφύγει εἰς τὰ μέρη ταῦτα καταδιωκόμενοι παρὰ τοῦ Μαχμούτ πασσᾶ ὀπλαρχηγοὶ ἢ στρατιῶται θέλετε ἐφοπλισθῆτε καὶ κρατήσῃτε ὑπότῃν ὁδηγίαν σας ἀναφερόμενος καὶ πρός τὴν ἐπιτροπείαν ἕως ἀνωτέρων διαταγῶν.

Τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον καὶ διὰ νὰ μὴ δόσωμεν // αἰτίαν ὅτι δεχόμεθα ὡς εἰς ἄστυλον κακούργους, ἀλλὰ νὰ ἀπαλλάξωμεν πρός τὸ παρὸν χριστιανούς ἀπὸ τὴν σφαγὴν.

Ἡ ἐπιτροπεία θέλει σᾶς πληροφορήσῃ σαφέστερα ἀπὸ τὰς Ν. Πατρῶν

Σᾶς παραγγέλομεν περὶ πάντων εἰς τὸ μήνυμά σας νὰ μὴν κάμετε κρότον διὰ νὰ μὴ δώσητε αἰτίας ἀπελπισίας εἰς τὸν λαόν διότι τοῦτο δὲν γίνεται δι' ἄλληναίτιαν παρὰ διὰ νὰ διατηρηθῆ ἢ ἐνεστῶσα

20. Σατραζάμη < τ. sadriazam· πρωθυπουργός. Εἰς εἶναι ὁ διοικητὴς τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας.

21. Μπέη ζαντές· ὁ γιος τοῦ μπέη.

κατάστασις των πραγμάτων, καί διά νά μή φέρη ή ἔλλειψις σας ἀπὸ τὴν θέσιν καμμίαν σύγκρισιν των πραγμάτων.

Ἐν Καστελίω Σαλώνων τῆ 16 10βρίου 1830
Ὁ ἔκτ. Ἐπίτροπος
Κ. Μεταξᾶς

Ἰσοντοῦ πρωτοτύπου

Ἐν Γυφτοχωρίῳ Ν. Πατρῶν τῆ [-] 10βρίου 1830

3ο/20.12.1830

ἀρ. 2583
ἔσωτερικά

88
Ἑλληνική Πολιτεία

Πρόσ τὴν Α. Ε. τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος

Ἐχω τὴν τιμὴν νά κοινοποιήσω εἰς τὴν Σ. Κυβέρνησιν, ὅτι κατὰ τὰ γράμματα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Γιολλάση, καί τοῦ ἀστυνόμου Καρπενησίου κτλ. οἱ Τοπάρχαι τῆς Θεσσαλίας, ἀφ' οὗ ἔφονευσαν μέ δολιότητα τὸν Στέργιον Στορνάρην μέ 150 εἰς τὰ Τρίκαλα, καί τὸν Βούλγαρην Σάβαν ἄρματολὸν τοῦ Δομοκοῦ καί Γκούρα μέ 180 εἰς τὰ φέρσαλα, πολεμοῦν ἤδη τὸν ἄρματολὸν Σωτήριον Στράτονεἰς τὰ ἄγραφα. εἰς τὴν ῥέντινα κωμόπολιν τῶν ἀγράφων εἰς στρατοπεδεμένοιοἱ Τοῦρκοι, εἰς δὲ τὸ Κεράσοβον καί φουρνά τὰ παλληκάρια τοῦ Στράτου, καί ἐπειδὴ πιθανολογεῖται, ὅτι ὁ Βεζήρης Κιουταχῆς εἶχε σχεδίων ἀκτύπησιν συγχρόνως ὅλους τοὺς ἄρματολούς, βέβαια θὰ ἐκστρατεύσονται καὶ δυνάμεις ἐναντίον των. καὶ ἂν δέν δυνήθωσαν ἀνθέξουσιν καταδιωκόμενοι ἄρματολοι, εἶναι πιθανόν, ὅτι θέλουν δοκιμάσει νά καταφύγουν εἰς τὰ ἐλευθέρα ἐπαρχίας, καὶ δέν εἶναι δύσκολον νά τρέξουν κατόπιν των καί οἱ Τοῦρκοι, καί τοῦτου ἔνεκα νὰ κινδυνεύσῃ ἡ ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια τῶν ὁσεί ἐπαρχίαι γεινιάζουσιν μετ' ὁθέατρον τῆς ἀταξίας καί τούτων οὕτως ἐχόντων ἀνάγκη πᾶσαν ἀπρολάβη ἡ Σ. Κυβέρνησις δι' ἄρμοδιου τοποθετήσεως τῶν ἀναγκαίων στρατευμάτων κάθε ἐνδεχόμενον δυσάρεστον.

Μετὸ προσήκον σέβας ὑποσημειοῦμαι.

τῆ 20. Δεκεμβρίου 1830.
ἔν Μεσολογγίῳ
(τ.σ)

ὁ κατὰ τὴν Δυτ. Ἑλλάδα
Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος
Κωνστ. ῥάδος

4ο/20.12.1830

Πρόσ τὸν Ἐξοχώτατον Κυβερνήτη τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννην Καποδίστρια

» Σὰς διδωμεῖς ἰδῆσιν ὁ τίς τας :6: τοῦ παρόντος ἤλθεν ὁ νίκος θέου μέμπος γιουρδιά τοῦ σαταραζέμη²² εἰς ὅλους τοὺς καπεταναρέους προστάζον τοὺς διὰ νά μάσουν²³ τὰ ἀσκήρια²⁴ τοὺς καὶ ἀναηγένους εἰς τὸν Μαχμούτ πασιάνεἰς ζητοῦν²⁵ ὅτι τοὺς θέλει διὰ χουσμῆτι²⁶ του: καὶ καθὼς τοὺς ἐπρόσταξεν ὁ σαταραζέμη ἐσιν ἀχτηκαν ὅλοι: καί ἐπὶ γανεἰς τρικάλα: διὰ νά σταφνιστοῦν²⁷ νά πάγουν εἰς τὸν μαχμούτ πασιάν καί ἐκεῖ εἰς τρικάλα τοὺς ἐσκότωσαν τοὺς καπεταναρέους μέ ὄλον τοὺς τὸ ἀσκήρι:

ἐγὼ ὁ μωσ δέν ἤκουσα τὴν προσταγὴν τοῦ σαταραζέμη. ἀλλὰ εἶχα τὴν προφύλαξιν τοῦ κεφαλιοῦ μου: καί τῆς ἐπαρχίας: Πλὴν μετὸν ἀμὴν πῆγα μέ τοὺς ἄλλους καπεταναρέους νά πάθω καί ἐγὼ τὸ ὄμοιον ὡς ἀνά τοῦς.

ὁ δένικος θέου ἐπῆρεν τοὺς τούρκους κατὰ πάνου μου κινηγόντας καί ἐπολέμησα μέ αὐτούς. καὶ δέ φτερον ἐπίασά τοπον δυνατὸν: καί κάθομαι τοποθετισμένος μέ ὄλον μου τὸ ἀσκήρι.

Καί παρακαλῶ: τὴν κυβέρνησιν ὁποῦν ἀμοῦσται ἡ βοήθειαν ἀπὸ στρατεύμα καί τζιμχανέν²⁸ διὰ νά κάμω τὸ χρέος μου καί ἐλέξω τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ἀγράφου: νά γέννη ἑλληνική: μέ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ καί τῆς Κυβερνήσεως: καὶ νά μέ καταφθάσῃ ἡ διαταγὴ σας πῶς νά

ἀκουλοθήσω: καί μένω: δοῦλός σας: πρωθημῶς
1830: τῆ 20: Δεκεμβρ. ἄγραφα εἰς τας διαταγὰς
σωτηρίστρατος

Προσωπικὸν Γραφεῖον Β'
Τμήμα Βον

Ἀπάντησις πρὸς τὸν ἀναφερόμενον ὅτι ἡ Κυβέρνησις δέν ἔμπορεῖ νά τὸν δώσῃ καμμίαν βοήθειαν ὡς ἀντιβαίνουσα εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν Σεβ. Μονάρχων.²⁹

ΠΗΓΗ: ΓΑΚ, Ἀρχεῖο περιόδου Καποδίστρια, Γραμματεία των Στρατιωτικῶν (1829-1833), φάκ. 52 (1830).

5ο/21.12.1830

Ἀρ. 4368

315

ὁ κατὰ τὴν Ἀνατ. Ἑλλάδα
ἔκτακτος ἐπίτροπος

Ἑλληνική Πολιτεία
Πρὸς τοὺς Διοικητὰς τοῦ Τμήματος τούτου

Ὁ Μουχαφίζης³⁰ Ζητουνίου μᾶς ἐκοινοποίησεν ὅτι ὁ Μαχμούτ πασσᾶς ἔσφαξε κατὰ τὴν 12 τοῦ τρέχοντος ἀρκετοὺς ὀπλοφόρους χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἦσαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του κατὰ τὴν θέσιν λεγομένην Δαουκλί, ἐπὶ λόγῳ ὅτι οὗτοι μετῆρχον τὴν ἠλθιστείαν, καὶ δέν ὑπετάσσοντο εἰς τὰς Διαταγὰς τοῦ κατὰ τὴν ρούμελην πληρεξουσίου Μεχμέτ ῥεσίτ πασσᾶ.

ἤδη πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ κίνημα τοῦτο ἐγενεγενικὸν καθ' ὅλην τὴν Τουρκικὴν ἐπικράτειαν, καί ἐπομένως ὁ λαὸς τῆς Τουρκικαῖς Ἀρχαῖς κινήθησαν ἐναντίον εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς ὀπλοφόρους τοὺς ὑπὸ τοὺς Τούρκους εὑρισκομένους.

Πληροφοροῦμεθα ὅτι διάφοροι ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν σας ἐπαρχίῶν πολῖται ἀπέρχονται ἐπὶ λόγῳ ἐμπορίου κατὰ τὴν Τουρκικὴν ἐπικράτειαν, μολονὶ ἡ Κυβέρνησις δέν ὑπόσχετα καμμίαν ὑπεράσπισιν εἰς αὐτούς. ἀλλ' ἐπειδὴ καί τ' ἀνωτέρω τῶν Τούρκων κινήματα δύνανται νά φέρουν ὀχιολίγας ἀνωμαλίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν μερῶν τῆς Τουρκίας τὰ ὅποια γεινιάζουσιν μετ' ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν καί ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνωμαλίας νά ὑποφέρουν καὶ ὁσοῖς ἰδίως μετέρχονται τὸ ἐμπόριον, νομίζομεν ἀναγκαῖον νά σᾶς παραγγείλωμεν νά διατάξετε τὰς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σας ἄστυνομία νά παύσουν ἀπὸ τοῦ νά δίδουν διαβατήρια τοῦλάχιστον πρὸς τὸ παρὸν εἰς ὅσους θελήσουν νά πηγαίνουν εἰς τὰ τῆς Τουρκίας μέρη, ἕως ὅτου νά ἰδῶμεν τὸ ἀποβησόμενον τῶν τραγικῶν σκηνῶν // αἰδοῖται ἐξακολουθοῦν εἰς ἐτι κατὰ τὰ γεινιάζοντα Τουρκικὰ μέρη.

Ἐν Γυφτοχωρίῳ Ν. Πατρῶν τῆ 21 Δεκεμβρίου 1830
Ὁ ἔκτ. Ἐπίτροπος
(τ. σ.) Κ. Μεταξᾶς

Ἰσοντῶ πρωτοτύπου

Ἐν Γυφτοχωρίῳ Ν. Πατρῶν τῆ 21 Δεκεμβρίου 1830

6ο/21.12.1830

Ἀρ. 4374

316

ὁ κατὰ τὴν Ἀνατ. Ἑλλάδα
ἔκτακτος ἐπίτροπος

Ἑλληνική Πολιτεία
Πρὸς τὸν Διοικητὴν τοῦ Λοιδωρικίου κλπ

Ἀπὸ τὸ πρὸς ἡμᾶς ἔγγραφον τοῦ Τεφίκ Μπεηζαδέ, τοῦ ὁποίου ἀντίγραφον σᾶς διευθύνομεν ἐπληροφορήθησά ὅποια ἔλαβε μέτρα ὁ Μαχμούτ πασσᾶς κατὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του εὑρισκομένων χριστιανῶν ὀπλοφόρων. ἡ ἐπιτροπεία μακρὰν τοῦ νά παραδεχθῆτᾶ

22. Σαταραζέμη < Σατραζάμη.

23. Μάσουν: μαζέψουν, συγκεντρώσουν.

24. Ἀσκήρι < τ. asker' στρατός.

25. Ζητούνη: ἡ Λαμία.

26. Χουσμῆτι < τ. < τ. hizmet' υπηρεσία, ἀγγρασία.

27. Σταφνίζομαι: συνεννοοῦμαι, κανονίζω τις υποθέσεις μου.

28. Τζιπανές < τ. serhane' ἀποθήκη γιὰ τὰ ὅπλα, πυρομαχικά, πολεμοφόδια.

29. Στὸ ἀριστερὸ περιθώριον τοῦ εγγράφου.

30. Μουχαφίζης < τ. muhafiz' φύλακας, φρούραρχος.

Μοναδικά τα θρησκευτικά μνημεία του Δομένικου

Το Δομένικο έχει ιδιαίτερως πλούσια εκκλησιαστική ιστορία, ενώ αποτελούσε έδρα της Επισκοπής Δομενίκου και Ελασσώνος. Μεταξύ άλλων σημαντικών προσωπικοτήτων που διακόνησαν την περιοχή ιδιαίτερη μνεία οφείλει να γίνεται στον Άγιο Βησσαρίωνα, ο οποίος διατέλεσε Επίσκοπος Δομενίκου και Ελασσώνος, ενώ στη συνέχεια αναδείχθηκε Αρχιεπίσκοπος Λαρίσης.

Οι ιστορικές εκκλησίες αποτελούν μοναδικά μνημεία, με διακριτά χαρακτηριστικά το καθένα, ενώ ξεχωρίζει ο Άγιος Γεώργιος όπου ήταν η έδρα της Επισκοπής.

Σε δήλωσή του ο κ. Παιδής επισήμανε τα εξής: «Θα ξεκινήσουμε άμεσα τις προσπάθειες για τη συντήρηση της Παναγιάς Βρυζώστης. Είναι σημαντικό να διασώσουμε την Βυζαντινή κληρονομιά μας και να αναδείξουμε όλα αυτά τα μνημεία που αποτελούν

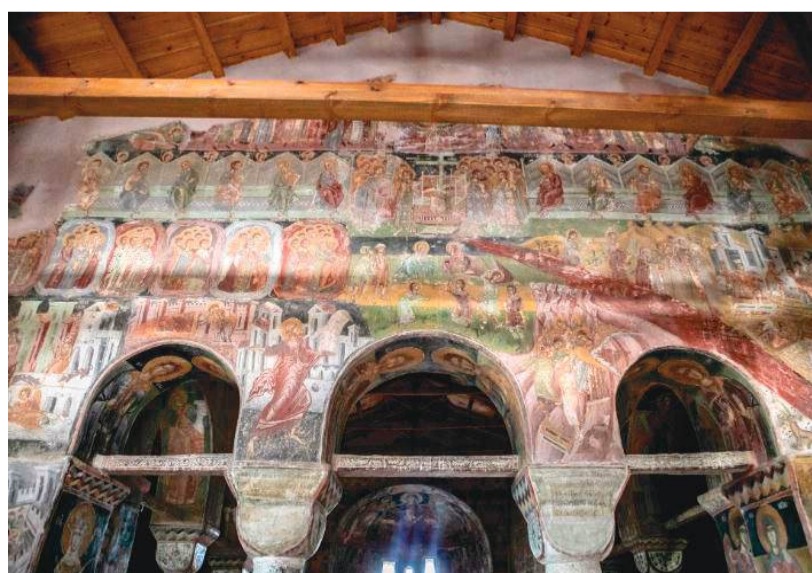
του **Αθανάσιου Παιδή**
πρ. αντιπεριφερειάρχη
Θεσσαλίας

ατράνταχτα επιχειρήματα ότι η ευρύτερη περιοχή μας έρχεται από μακριά και πρέπει να συνεχίσει στο μέλλον τιμώντας την ιστορία της.

Ο Βυζαντινός πολιτισμός αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της ταυτότητάς μας και το Δομένικο παρέχει πλήθος αποδείξεων για το βαθύ αποτύπωμα που άφησε η συγκεκριμένη περίοδος στο διάβα των αιώνων.

Παράλληλα, αυτά ακριβώς τα στοιχεία μπορούν να εξελιχθούν σε εφαλτήριο ανάπτυξης, καθώς ο θρησκευτικός τουρισμός θα είναι ένας από τους τομείς που πρόκειται να βρεθούν και πάλι σε άνθηση, μόλις αμβλυνθούν οι επιπτώσεις της πανδημίας.

Έχουμε όραμα, μπορούμε να θέσουμε τις βάσεις για το σχέδιο, ώστε ο τόπος μας να επαυθενθεί με όσα συνθέτουν το παρελθόν του, ώστε να συνεχίσει με αισιοδοξία προς το μέλλον».

Η Β΄ ΡΑΨΩΔΙΑ ΤΗΣ ΙΛΙΑΔΑΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΡΑΙΒΙΚΗ ΔΩΔΩΝΗ

Σημείο αναφοράς για το χωριό Συκέα είναι φυσικά και ο ποταμός Τιταρήσιος, που, όπως φανερώνει και το όνομα, πηγάζει από το όρος Τίταρον των Γρεβενών. Και πρέπει να έχει την ίδια ονομασία πριν το 1200 π.Χ. Αυτό τεκμαίρεται από την αναφορά του ποταμού στην Ιλιάδα του Ομήρου, σημαντικότερο στοιχείο για την ιστορία του τόπου μας. Συγκεκριμένα: Διασώζεται στην β΄ ραψωδία της Ιλιάδας του Ομήρου (στ. 494-759) ο κατάλογος των πλοίων των Αχαιών που εκστράτευσαν κατά της Τροίας. Κατά την αφήγηση δίνεται αναλυτική περιγραφή των ονομάτων των ηγετών και των πόλεων που εκπροσωπεί κάθε βασίλειο. Η Ιλιάδα γράφτηκε περί το 800 π.Χ. αλλά περιγράφει γεγονότα του 1200 π.Χ. περίπου. Έτσι στους στίχους 748-755 αναφέρει:

"Γουνεύς δ' ἐκ Κυφού ἦγε δῶυ καιεἰκοσινῆας·
τῶ δ' Ἐνιήνεσ' ἐποντο μενεπτόλεμοι τε Περαιβοί,
οἵ περὶ Δωδώνην δυσχειμερονοικί' ἔθεντο,
οἳ τ' ἄμφ' ἱμερτὸν Τιταρησσὸν ἔργανέμοντο,
ὅς ῥ' ἐς Πηγιὸν προῖε καλλιῖρονον ὕδωρ,
οὐδ' ὃ γε Πηγιῶσιν μίσηται ἀργυροδίνη,
ἀλλὰ τε μιν καθύπερθε νέπιρρέει ἦ ὕτ' ἔλαιον·
ὄρκου γὰρ δεινοῦ Στυγὸς ὕδατος ἐστὶν ἀπορρώξ."

Και η μετάφραση:

"Και ο Γουνέας έφερε εικοσιδύο καράβια από την Κυφό. ΄κι ήρθανε μαζί του Ενιήνες. και Περαιβοί ατράνταχτοι στον πόλεμο, και γύρω απ' τη κακοχείμωνη Δωδώνη είχαν τα σπίτια. και τα χωράφια χαιρόνταν ολόγυρα οι άλλοι στον ποθητό Τιταρησσό, που, βέβαια, το νερό του κυλάει το καλοκύλιστο στον Πηγιό, αλλ' όμως με τον αργυροδίνη αυτός τον Πηγιό όχι δεν σμίγει βέβαια, αλλά απάνω απάνω σ' αυτόν σαν λάδι όλο κυλάει, και είναι παρακλάδι από της Στύγας το νερό, τον φοβερό τον όρκο."

Αρχικά θα τονίσω πως αυτοί οι στίχοι αναφέρονται στην ευρύτερη περιοχή της Ελασσόνας. Όμως, θα τολμήσω να τους συνδέσω και με την περιοχή της Συκέας. Οφείλω να αναγνωρίσω και να αναφέρω πως αυτές τις διαπιστώσεις τις έκανε πρώτος ο

του Ιωάννη
Δαρή
θεολόγου
αστυνομικού

Συκιώτης καθηγητής Ανδρώνης Ανδρόνικος, ο οποίος κατηύθυνε τα επιχειρήματα μου.¹

Ο Γουνέας εμφανίζεται ως ο άρχοντας-επικεφαλής της στρατιωτικής βοήθειας αυτής της περιοχής - μέλους της Μυκηναϊκής Συμπολιτείας, που εκστρατεύει με 22 πλοία (120 άνδρες σε κάθε πλοίο). Αναφέρεται η πόλη Κυφός, η οποία κατά πάσα πιθανότητα είναι δίπλα στον Τιταρήσιο. Αλλά και η "δυσχειμέρος" (που έχει κακό χειμώνα) Δωδώνη. Προφανώς και δεν έχει σχέση με τη Δωδώνη της Ηπείρου, είναι άλλη. Το στοιχείο με τον κακό χειμώνα ταιριάζει με την περιοχή που βρίσκεται ο οικισμός της Παλιάσκας, το Καστρί δηλαδή, εκεί στην ανεμοδαρμένη πλάγια που ήταν χτισμένη απέναντι στις Στούμπες. Φυσικά και τα νερά του "ίμερτου" (ποθητού) Τιταρήσιου, όπως διέρχονται από την Συκέα, είναι ήρεμα και σαν λάδι, όπως αναφέρει ο Όμηρος. Αλλά, και ένα άλλο στοιχείο δυ-

ναμώνει τα επιχειρήματα. Λέει πως είναι παρακλάδι από τα νερά της Στυγός. Κατά την μυθολογία, η Στύγα ήταν Ωκεανίδα που είχε το παλάτι της στα Τάρταρα και τη φύλαγαν μέρα-νύχτα δράκοι ακοίμητοι. Πιστεύονταν ότι τα νερά της πηγής έβγαιναν από εκεί, από τα Τάρταρα και το παλάτι της Στύγας. Από τα βάθη της γης δηλαδή. Και τέτοιο σημείο, πριν φτάσει ο Τιταρήσιος στη Συκέα, είναι η λίμνη «το Μάτι Κεφαλόβρυσου», καθώς το νερό εκεί έρχεται από κάτω. Επίσης τα ονόματα των αρχαίων οικισμών των άλλων χωριών είναι γνωστά. Της Παλιάσκας (Του Καστριού) δεν έχει διασωθεί έως σήμερα. Επομένως, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα ο αρχαίος οικισμός να λεγόταν Δωδώνη. Ο Στράβων λέει: «Οι Περραιβοί, πιεζόμενοι από τους Λαπίθες, αποσύρθηκαν σχεδόν όλοι και ζήτησαν καταφύγιο στην περιοχή της Πίνδου, προς τους Αθαμάνες και τους Δόλοπες» (ο. π. Θ', 5. 19). Άρα είναι πιθανό η Ηπειρωτική Δωδώνη ν' αποτελεί συνέχεια της Θεσσαλικής. Όπως και οι Ενιήνες ή Αινιάνες με την κάθοδο των Δωριέων, εγκαταστάθηκαν στη Φθιώτιδα, στην περιοχή ανάμεσα στον Τυμφρηστό, την Οίτη και την Όρθρυ.² Και οι κάτοικοι αυτής της ημιορεινής περιοχής (της δικής μας) να ήταν οι Ενιήνες. Οι Περραιβοί κατοικούσαν δίπλα στον Τιταρήσιο.

Θεωρώ πως όλα αυτά τα στοιχεία έχουν ιδιαίτερη ιστορική σημασία για το χωριό μας και χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης από τους μελετητές καθώς η περιοχή μας δεν έτυχε αρχαιολογικής έρευνας, ενώ θα έπρεπε. Θέλω να δηλώσω τον θαυμασμό σε οποιόν συνέταξε τον κατάλογο των πλοίων (Αν δεν ήταν ο ίδιος ο Όμηρος, ο οποίος άλλος του έδωσε τα στοιχεία) καθώς γνώριζε με λεπτομέρειες όλες τις πόλεις-κράτη του Μυκηναϊκού Κόσμου, ακόμη και τις βορειότερες, όπως ήταν η πατρίδα μας

ΠΗΓΕΣ:

- 1) Το χωριό Συκιά Ελασσόνας, Ανδρώνη Α. Ανδρόνικου, Λάρισα, Μέθεξις, 2023, σελ. 206.

Οικισμός Παλιάσκας

Η Β΄ ραψωδία της Ιλιάδας και η Περραιβική Δωδώνη εικόνα 1

Η Β΄ ραψωδία της Ιλιάδας και η Περραιβική Δωδώνη εικόνα 2

ΕΠΙΔΗΜΙΑ ΕΥΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΑΣΣΟΝΑ (1894-1895)

Το 1894 επιδημία Ευλογιάς και καταπίεση στην τουρκοκρατούμενη περιοχή Ελασσόνας. Μια δεκαετία μετά την παραχώρηση της Θεσσαλίας στο Ελληνικό κράτος το 1881, ο Ελληνικός πληθυσμός της περιοχής της Ελασσόνας περνάει το 1894-95 δύσκολες μέρες με επιδημίες αλλά και διοικητικές καταχρήσεις εξουσίας από αξιωματούχους που δεν υπολογίζουν κανέναν.

Η ευλογία στην περιοχή προκάλεσε και θανάτους: «ενέσκυψεν από τινός χρόνου, φέρουσα κακοήθη χαρακτήρα... πέμψασα πολλούς εις τον άδη» στην Ελασσόνα και Τσαριτσάνη, Κρανιά, Σέλλος (= Πύθιο σήμερα)», αναφέρει η «Εφημερίς» Αθηνών, 10.5.1894 και η ίδια στις 23.3.1894, όπως και η Λαρισαϊκή «Σάλπιγξ» 15.5.1894 που σημειώνει ότι «ευτυχώς οι θάνατοι ηλαττώθηκαν κατά τι», γιατί «οι κάτοικοι έλαβον τα κατάλληλα μέτρα».

Και σα να μην έφτανε αυτό, τον Μάιο (13/5) «καταστρεπτική χάλαζα έχουσα το μέγεθος λεπτοκαρύου (-φουντουκιού) κατέστρεψε τα σιτηρά και τους αμπέλους» στην Τσαριτσάνη (Σάλπιγξ 15.5.1894, Λάρισα). Από τα δημοσιεύρουμάστε για έναν Οσμάν μπέη Καϊμακάμη (=Διοικητή Αστυνομίας) κουρδικής καταγωγής, που τον λένε «διαβόητο γερόλυκο» λόγω της ηλικίας του, εφαρμόζεε παράνομους μεθόδους φορολογίας για να τον πληρώνουν οι χριστιανοί. Από δημοσίευμα μαθαίνουμε ότι τοποθετήθηκε στην Ελασσόνα προ τετραετίας (περί το 1890) και μέσα στα χρόνια αυτά με εκβιασμό - ρουσφέτι και απειλές μάζεψε από τους εύπορους Χριστιανούς πολλά χρήματα.

του **Παύλου Λάλου**
συνταξιούχου
δημοσιογράφου
συγγραφέα

Όμως και από τους γεωργούς βρήκε τρόπο να λαμβάνει μέρος από τη δεκάτη (δηλ. το 1/10 της παραγωγής) «κατά την είσπραξη της δεκάτης υπό των δεκατιστών...τότε πλέον ο δεκατιστής παίρνει όσα του βαστά η ψυχή του» (Σάλπιγξ, 23.9.1894).

Νοίκιασε δε και ένα σπίτι μεγάλο με 12 δωμάτια, που για την επίπλωσή του πάλι (χωρίς προσχήματα) ζήτησε από τους προκρίτους χρήματα 100 λίρες (βλέπε «Σάλπιγξ» 16.7.1894)

Μέχρι και τον τότε τούρκο Δήμαρχο της Ελασσόνας Μουσταφά εφένδη Αλή Κώτσιου κατήγγειλε ο Καϊμακάμης, ότι δρα υπέρ της Ελλάδος (Σάλπιγξ, 25.10.1894).

Κι αυτό γιατί δεν πήγαινε με τα νερά του. Μόνο ο Στρατιωτικός τούρκος Διοικητής Ρασήτ βέης τολμούσε να κατηγορεί τον Καϊμακάμη αυτόν, ότι «...η εν τη υπηρεσία διατήρησίς του προσάπτει όνειδος εις το τουρκικόν κράτος», (Εφημερίς, 21.10.1894, Αθήνα). Τελικά ο Οσμάν Βέης παύθηκε από τη θέση του Καϊμακάμη (εφ. Σκρίπ, 11.10.1895, Αθηνών), αφού πρώτα έστειλε με δεκάδες μουλάρια φορτωμένη την κινητή του περιουσία στη Θεσσαλονίκη, και αναχώρησε μέσω Σερβίων για τα Βιτώλια (-Μοναστήρι Σκοπίων).

Έτσι ανάσαναν για λίγο οι Χριστιανοί στην περιοχή Ελασσόνας.

*Για εφημερίδες βλέπε και Βασ. Φ.Πλάτανος, ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ... (Συλλογή ειδήσεων 1811-1912), Θεσ-νικη 2019, σ. 106-7-8-9. Παύλος Λάλος (συνταξιούχος δημοσιογράφος, συγγραφέας).

«Ένας θάνατος για μια καλύτερη ζωή...»

Όταν οι σαμάνοι συνομιλούν τα πνεύματα,
το νερό, που τραγουδά στα ποτάμια,
τη συνείδηση, που λάμπει στα μάτια της κουκουβάγιας,
ο αρχηγός μας, θρηνεί με ψυχή καθάρια.

Όταν η αγέλη των γκρίζων λύκων
τυλίγει ολόγυρα, στο κυνήγι της τροφής,
ο μαύρος αρχηγός τρέχει μαζί μας
πριν πιαστεί μοναχός, στο δόκανο της σιωπής.

Όταν η δύναμη των ζώων
στα μικρά μου μέσα αρωγός
γίνεται θυσία στην Γκαντιμάι,*
με το όνειρο ενός φυλακισμένου οδηγός,

τότε νιώθω τον χορό των ψαρονιών
μες στην ψυχή μου να πετάει,
ένα αόρατο νήμα να μας ενώνει,
την ελπίδα να μου γελάει.

Υ.Σ. Άνθρωπος και ζώα -βοηθοί και τροφή
Θωμάς Λιόλιος, φιλόλογος, πρόεδρος του Α.Ε.Μ.Α.

*Γκαντιμάι: Θεότητα στο Νεπάλ κι Ινδία.
Προς τιμήν της σφάζονται ζώα
ή βασανίζονται μέχρι θανάτου
για να εξευμενιστούν οι Θεοί.

ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ – Επικοινωνιακά διέξοδα

Σύμφωνα με το ενημερωτικό δελτίο της Ένωσης Αρμοστικής των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα, που δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα της για την περίοδο 1-13 Δεκεμβρίου 2019, το 2019 έφτασαν 74.600 άτομα, 50% περισσότερα από πέρυσι (UNHCR, 2019). Πρόκειται κυρίως για οικογένειες με παιδιά από το Αφγανιστάν και τη Συρία. 59.700 άτομα έφθασαν στα νησιά και 14.900 διέσχισαν τα χερσαία σύνορα. Τα κέντρα υποδοχής των νησιών είναι πλέον υπερπληθυσμένα σε επικίνδυνο βαθμό, με 36.400 άτομα να μοιράζονται τον χώρο και τις υπηρεσίες που προορίζονταν για 5.400. Τον Ιανουάριο του 2020 οι συνολικές αφίξεις των προσφύγων είναι 3.445, από τις οποίες οι 2.795 αφορούν τα νησιά και 650 την ηπειρωτική Ελλάδα.¹ Η ένταξη² των μεταναστών/μεταναστριών και των προσφύγων αποτελεί αρμοδιότητα του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, το οποίο συνεργάζεται με άλλα υπουργεία για την περάτωση του έργου του ή των δράσεώς του. Τα Υπουργεία Οικονομικών, Υγείας και Παιδείας αποτελούν τρία από τα άμεσα συνεργαζόμενα υπουργεία, των οποίων οι δράσεις και αποφάσεις εμπλέκονται και συμπλέκονται. Η πολιτική ένταξης συνιστά ένα σύνολο μεθοδευμένων και στοχευμένων δράσεων για την «επανακοινωνικοποίηση» (ΜΕ.ΠΟ., 2018) στη χώρα φιλοξενίας ή εγκατάστασης, αλλά και για την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής της χώρας υποδοχής. Ωστόσο, σύμφωνα με την «Έκθεση Πεπραγμένων» του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ, 2018), το ελληνικό σύστημα υποδοχής προσφύγων αντιμετώπισε σοβαρές δυσκολίες. Μετά τη συμφωνία ΕΕ και Τουρκίας το 2016 (International Summit, 2016), οι δομές φιλοξενίας αποδείχτηκαν ανεπαρκείς, καθώς λειτούργησαν σε πολύ μεγαλύτερη χωρητικότητα από τη διαθέσιμη. Για παράδειγμα, τον Δεκέμβριο του 2019 στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Hotspot) στη Μόρια, σε εγκατάσταση χωρητικότητας 3.000 ατόμων, φιλοξενούνταν περίπου 16.800 άτομα (HRG, 2019). Σύμφωνα με τη Διεθνή Αμνηστία (Amnesty International, 2018), το Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης της Λέσβου χωρητικότητας 3.100 ατόμων φιλοξενούσε το 2018 8.675 άτομα, της Χίου 2.266 αντί 1.014, της Σάμου 3.809 αντί 648, της Κω 1.248 αντί 816. Οι περιοχές Μόρια στη Λέσβο και Βαθύ στη Σάμο είναι ιδιαίτερα υπερπληθείς.

Η αγωνία και το άγχος της επαναπροώθησής τους στη χώρα προέλευσης, το πλήθος των ασυνόδευτων ανηλίκων, ο υπερβολικός συνωστισμός συχνά ατόμων και των δύο φύλων, η έλλειψη νερού, τα χαλασμένα τρόφιμα, οι ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης, η πολύωρη αναμονή για καθαριότητα και τουαλέτα, τα προβλήματα του πρόχειρου αποχετευτικού συστήματος, η ανεπαρκής υγειονομική περίθαλψη, η έλλειψη ή η ανεπάρκεια αστυνομικής προστασίας, ακόμα και η αστυνομική βία, με πλήθος συνοδευτικών προβλημάτων, προσβάλλουν ανεπανόρθωτα την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Γι' αυτό οι συνθήκες που περιγράφουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, έντυπα και ηλεκτρονικά, για

της Δρ Ευαγγελία
Ράπτου

Δρ Λαογραφίας των φύλων
Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

την κατάσταση που βιώνουν οι πρόσφυγες στους προσφυγικούς καταυλισμούς ή τις δομές φιλοξενίας των προσφύγων στη χώρα μας χαρακτηρίζονται «απάνθρωπες» (HRG, 2019).

Μεταξύ των προσφύγων, οι γυναίκες και τα κορίτσια αντιμετωπίζουν την απόλυτη ανασφάλεια. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τόσο οι έρευνες και μελέτες που προσπαθούν να καταγράψουν και να περιγράψουν την κατάσταση που βιώνουν οι γυναίκες μέσα στους προσφυγικούς καταυλισμούς, όσο και τα «ανατριχιαστικά» δημοσιεύματα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, έντυπα και ηλεκτρονικά. Η περιγραφή των περιστατικών περιλαμβάνει βιασμούς, σεξουαλική εκμετάλλευση, παρενόχληση, εκφοβισμό, ενδοοικογενειακή βία και εμπορία ανθρώπων (ΚΕΘΙ, 2016). Σύμφωνα με τη μελέτη του ΚΕΘΙ (2016:22), η

έκταση του φαινομένου της έμφυλης βίας αντιμετωπίζει προβλήματα συλλογής δεδομένων, αλλά «εκτιμάται πως οι αρμόδιοι για διαχείριση περιστατικών έμφυλης βίας φορείς διαχειρίζονταν 45 περιστατικά έμφυλης βίας το μήνα κατά μέσο όρο σε πανελλαδικό επίπεδο».

Καθημερινές περιστάσεις - Οι γυναίκες σε κατάσταση κινδύνου

Σύμφωνα με τη Διεθνή Αμνηστία (Amnesty International, 2018), οι περιγραφές των γυναικών που αποτέλεσαν τα υποκείμενα της έρευνας ήταν αποκαλυπτικές της κατάστασης που βιώνουν στα κέντρα φιλοξενίας. Καθημερινές αναγκαίες δραστηριότητες γίνονται απειλή για τη σωματική τους υγεία, την ακεραιότητα και την ίδια τους ακόμη τη ζωή. Τη νύχτα η κατάσταση που βιώνουν χειροτερεύει λόγω του λιγοστού ή κακού φωτισμού.

Και στους καταυλισμούς της ενδοχώρας η κατάσταση παραμένει το ίδιο δύσκολη και επικίνδυνη για τις γυναίκες. Πολλές δηλώνουν ότι αισθάνονται εγκαταλελειμμένες (Amnesty International, 2018). Οι συνεντευξιζόμενες έκαναν λόγο για απουσία ασφάλειας, καθώς συχνά γινόταν λαθραία είσοδος στους καταυλισμούς διακινητών και ένοπλων ανθρώπων. Άγχος, εφιάλτες, έλλειψη ύπνου και κατάθλιψη ήταν κάποια από τα παρεπόμενα της ανασφάλειάς τους. Σύμφωνα με άλλες πηγές (HRG, 2019), οι γυναίκες και τα κορίτσια ζουν δίπλα σε άντρες με τους οποίους δεν έχουν συγγενική σχέση. Βιώνουν ένα απειλητικό περιβάλλον με ελάχιστη προστασία από τη σεξουαλική παρενόχληση και την έμφυλη βία. Την κατάσταση της ανυπαρξίας συστημάτων προστασίας επιβεβαιώνουν και οι εργαζόμενοι σε οργανώσεις ανθρωπιστικής βοήθειας, οι οποίοι αναγνωρίζουν την αυξανόμενη πορεία των περιστατικών με θύματα σεξουαλικής βίας. Στη Μόρια, για παράδειγμα, τα ποσοστά αυξάνονται καθώς αυξάνεται ο πληθυσμός. Ο υπερπληθυσμός, λοιπόν, και ο συνωστισμός αυξάνει τον βαθμό κινδύνου για τις γυναίκες και τα κορίτσια. Γυναίκες θύματα βίας, έγκυες, νέες μητέρες, γυναίκες με αναπηρία, γυναίκες μόνες με παιδιά κάτω των 18 ετών συμπεριλαμβάνονται στα άτομα με αυξημένα κριτήρια ευάλωτότητας. Σύμφωνα με καταθέσεις των ίδιων των γυναικών, όσες είναι μόνες και ζουν σε αντίσκηνα όπου στεγάζονται ανύπαντροι

άνδρες που δεν έχουν συγγενική σχέση μαζί τους αισθάνονται ιδιαίτερα εκτεθειμένες σε σεξουαλική παρενόχληση και βία (HRG, 2019). Ακόμα και σε χώρους ειδικά διαμορφωμένους για γυναίκες δεν αισθάνονται ασφαλείς, αφενός, επειδή μπορούν να εισέλθουν σ' αυτά άτομα από άλλα τμήματα, μεταξύ αυτών και άνδρες, αφετέρου, επειδή σε παρακείμενα τμήματα στεγάζονται έφηβοι. Υπήρξαν, ακόμα, περιπτώσεις βιασμών που μετά την καταγγελία το θύμα έπρεπε να επιστρέψει στον καταυλισμό, στο ίδιο μέρος που διαμένει και ο δράστης, ώστε να υπάρχει μεγάλος κίνδυνος και φόβος για αντίποινα. Σε άλλα δημοσιεύματα (HRG, 2018), αναφέρεται ότι οι αρχές κρατούν γυναίκες και κορίτσια που αιτούνται άσυλο σε κλειστές εγκαταστάσεις μαζί με άνδρες που δεν είναι συγγενικά τους πρόσωπα. «Πέντε γυναίκες είπαν ότι εξαιτίας των συνθηκών αυτών υπέφεραν από σοβαρή ψυχολογική δυσφορία και δύο από αυτές είχαν σκεφτεί σοβαρά την αυτοκτονία. Άλλες γυναίκες και κορίτσια είπαν ότι υπέφεραν από αϋπνία, άγχος και άλλη συναισθηματική και ψυχολογική δυσφορία, εν μέρει λόγω του φόβου της κράτησης μαζί με άνδρες μη συγγενείς τους» (HRG, 2018).

Οι γυναίκες στους προσφυγικούς καταυλισμούς, σύμφωνα με τις δικές του καταθέσεις και μαρτυρίες, υφίστανται τρεις μορφές έμφυλης βίας: την ενδοοικογενειακή, την παρενοχλητική παρακολούθηση και τη σεξουαλική βία ή τον βιασμό. «Οι εγκαταστάσεις υποδοχής, στις οποίες επικρατεί συνωστισμός, και η διακριτική μεταχείριση αυξάνουν τον κίνδυνο σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης» (Lilja, 2019:18). Στα αρχεία καταγράφονται περιστατικά σεξουαλικής εκμετάλλευσης, παρενοχλητικής παρακολούθησης και βιασμών, ειδικά σε γυναίκες μόνες, στα κέντρα υποδοχής και στους δρόμους. Υπάρχουν καταγεγραμμένα περιστατικά πώλησης σεξ έναντι υλικών ή αγαθών ή χρημάτων, περιπτώσεις καταναγκαστικής πορνείας, την αποκάλυψη της οποίας αρνούνται και οι ίδιες οι γυναίκες, είτε από φόβο τιμωρίας/αντιποίνων είτε από φόβο άλλων δυσάρεστων συνεπειών για την πορεία τους στη χώρα φιλοξενίας.

Η δύναμη της επικοινωνίας ενάντια στις αδυναμίες του συστήματος

Εκτιμώντας την όλη κατάσταση της βίας που υφίστανται οι γυναίκες πρόσφυγες στους χώρους φιλοξενίας και του φόβου που βιώνουν, μπορεί εύκολα να αντιληφθεί κανείς την απουσία ικανοτήτων επικοινωνίας των γυναικών με ανθρώπους ή με φορείς που θα περιορίσουν, αν όχι να εξαλείψουν, τέτοια φαινόμενα. Οι γυναίκες αυτές έχουν την ανάγκη να ακουστούν. «Τα γλωσσικά εμπόδια και η έλλειψη διερμηνέων, σε συνδυασμό με μια γενική ανοικειότητα ως προς το νέο περιβάλλον και με τις περιορισμένες πληροφορίες σχετικά με τις υπηρεσίες που παρέχονται, έχουν αποτέλεσμα μερικές γυναίκες να φοβούνται να φύγουν από τους καταυλισμούς ή τα διαμερίσματα για μέρες. Αυτό επιδεινώνει την απομόνωσή τους» (Amnesty International, 2018:25). Συγχρόνως, οι γυναίκες αυτές ούτε τα δικαιώματά τους γνωρίζουν ούτε τον τρόπο να τα διεκδικήσουν. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. η αδυναμία και η άγνοια των γυναικών να αιτηθούν άσυλο ή όποια άλλη προστασία τις υποχρεώνει να υφίστανται μορφές έμφυλης βίας (UNHCR, 2014). Είναι γνωστή η δύναμη των ΜΜΕ στην αποκάλυψη και γνωστοποίηση των καταστάσεων και στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης. Αυτά με τη σειρά τους μπορούν να κινητοποιήσουν κυβερνητικούς φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις, οργανισμούς και άλλους φορείς για την έγκαιρη παρέμβαση και αποτροπή του κιν-

δύνου να σημειώνονται φαινόμενα έμφυλης βίας. Από παράδειγμα αποτελεί η προς δημοσίευση έρευνα του Πανεπιστημίου Κύπρου (Anraamidou, 2016). Σύμφωνα με τα πρώτα ευρήματα «σε σχέση με την αφήγηση των ελληνοκυπριακών ΜΜΕ για το μεταναστευτικό και τις αναφορές στους μετανάστες και πρόσφυγες και το ρόλο τους στην ελληνοκυπριακή κοινωνία», εκτός των άλλων, τα αποτελέσματα της έρευνας επεσήμαναν αντιρατσιστικό λόγο και/ή επιχειρήματα υπέρ των μεταναστών». Σύμφωνα με τις ερευνήτριες «Θεωρείται πώς η έρευνα της παρουσίας του μεταναστευτικού/προσφυγικού ζητήματος στα Μέσα Ενημέρωσης της Κύπρου μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση του τρόπου που τα ζητήματα αυτά γίνονται αντιληπτά στην κυπριακή κοινωνία και στην εξάλειψη φαινομένων προώθησης ρατσιστικών αντιλήψεων». Κατά ανάλογο τρόπο, τα ΜΜΕ μπορούν να δράσουν αφυπνιστικά και προληπτικά σε φαινόμενα βίας σε βάρος των γυναικών προσφύγων, που υπονομεύουν τα βασικά θεμελιώδη δικαιώματα της γυναίκας όπως την αξιοπρέπεια, την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και την ισότητα των φύλων, ώστε να μπορούμε να ενθαρρυντικά να υπογραμμίζουμε ότι «Τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, η «κουλτούρα της σιωπής» που έχει περιβάλει όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών, έχει αρχίσει να διαβρώνεται. Ακτιβίστριες, ομάδες/οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, διεθνείς οργανισμοί, κυβερνήσεις, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ο κόσμος της τέχνης, έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους για να «μετακινήσουν» αυτό το κοινωνικο-πολιτισμικό φαινόμενο από έναν ιδιωτικό χώρο, στη δημόσια σφαίρα» (ΚΕΘΙ, 2014:12). Με τη βοήθεια των ΜΜΕ η επικοινωνία μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά, αναδεικνύοντας «το μέγεθος των διαστάσεων της στη σύγχρονη, παγκοσμιοποιημένη, κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα», ρόλος «καταλυτικός για την έκφραση απόψεων, ιδεών και συναισθημάτων, για την ανάπτυξη σχεδίων δράσης και τη διάμρφωση κοινωνικών ή διαπροσωπικών σχέσεων» (Σταμάτης, 2017:357-358).

Τελική δήλωση

Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες που μένουν στα ελληνικά στρατόπεδα υποφέρουν πραγματικά. Στην πραγματικότητα, το πρόβλημα δεν ανήκει στην Ελλάδα στην οποία οι κάτοικοι είναι φιλικό και φιλόξενο εδώ και αρκετά χρόνια. Το πνεύμα της φιλοξενίας ανήκει στον χριστιανικό και δημοκρατικό πολιτισμό και στις ανθρώπινες αρχές στις οποίες πιστεύουν οι Έλληνες. Η μετανάστευση και οι ροές προσφύγων είναι τεράστια προβλήματα. Οι ρίζες αυτών των προβλημάτων επεκτείνονται σε όλο τον κόσμο. Έτσι, η μετανάστευση και οι ροές προσφύγων είναι στην πραγματικότητα ένα παγκόσμιο και διεθνές πρόβλημα. Το πρόβλημα αυτό αποτελεί ίσως την αρχή ενός φρικτού μέλλοντος που μπορεί να προκληθεί εξαιτίας πολλών λόγων, όπως οι πόλεμοι για το νερό και τις πηγές ενέργειας, η ανεργία, η αλλαγή του κλίματος κλπ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Last updated 26 Jan 2020. https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179#_ga=2.145482996.1965950155.1581095469-1060217716.1579378147.
2. Η Διεθνή Μεταναστευτική Νομοθεσία (ΔΟΜ, 2009), για την ένταξη χρησιμοποιεί τον όρο ενσωμάτωση (integration), που τον ορίζει ως «τη διαδικασία σύμφωνα με την οποία οι μετανάστες γίνονται αποδεκτοί σε μια κοινωνία, ως άτομα και ως ομάδα, και η οποία ποικίλει από χώρα σε χώρα. Η ευθνή της ενσωμάτωσης εναπόκειται όχι μόνο σε μια συγκεκριμένη ομάδα, αλλά αφορά πολλούς δρώντες: τους ίδιους τους μετανάστες, τη κυβέρνηση υποδοχής των μεταναστών, τα ιδρύματα-θεσμούς και τις κοινότητες».

ΣΥΧΝΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΟΝΙΩΝ ΣΤΟΝ ΠΑΙΔΟΨΥΧΙΑΤΡΟ

Θέματα κοινωνικότητας των παιδιών:

Είναι καλό παιδί, αλλά δεν έχει παρέες. Πώς μπορώ να το βοηθήσω;

Η δυσκολία στην κοινωνικοποίηση του παιδιού μπορεί να οφείλεται στους εξής παράγοντες: 1) Περιορισμένη κοινωνικότητα όλης της οικογένειας· 2) Ιδιοσυγκρασία του παιδιού· 3) Είναι μοναχοπαίδι· 4) Το παιδί έχει κάποια «ιδιαιτερότητα», πχ. κάποια σωματική αναπηρία.

Κάποιες ιδέες που μπορούν να εφαρμόσουν οι γονείς για να βοηθήσουν το παιδί τους να αναπτύξει σχέσεις με συνομηλίκους, είναι οι εξής: α) Να επιδιώξει η οικογένεια σχέσεις με άλλες οικογένειες που έχουν παιδιά παρόμοιας ηλικίας· β) Αν το παιδί αναφέρει ότι κάνει παρέα με κάποιον συμμαθητή ή συμμαθήτριά, οι γονείς μπορούν να ενθαρρύνουν την σχέση αυτή, πχ. καλώντας το ξένο παιδί στο σπίτι τους ένα απόγευμα· γ) Να φροντίσουν οι γονείς, ώστε το παιδί να ενταχθεί σε οργανωμένες ομάδες, πχ. σε αθλήματα, χορό, προσκόπους, κατηχητικό. Να ενισχύσουν τυχόν φίλιες του παιδιού με άλλα παιδιά από τους χώρους αυτούς· δ) Να στέλνουν οι γονείς το παιδί σε κατασκήνωση τα καλοκαίρια. Αν το παιδί ζητήσει να φύγει πρόωρα από την κατασκήνωση, να μη βιαστούν να το πάρουν, τουλάχιστον πριν επικοινωνήσουν και συνεργαστούν με τους υπεύθυνους της κατασκήνωσης.

Το παιδί μου ασχολείται πολλές ώρες με τον υπολογιστή. Απομονώνεται. Πώς να αντιδράσω;

Παλαιότερα το ίδιο ερώτημα αφορούσε την τηλεόραση και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια. Σήμερα η ενασχόληση με την τηλεόραση έχει περιοριστεί στις μικρότερες κυρίως ηλικίες, ενώ ηλεκτρονικά παιχνίδια μπορούν πλέον να παίζουν όλες οι ηλικίες.

Αν οι γονείς είναι προσκολλημένοι στην τηλεόραση ή στο διαδίκτυο, είναι πολύ πιθανό ότι και τα παιδιά θα αναπτύξουν παρόμοιες προσκολλησεις. Και στην περίπτωση αυτή είναι σημαντικό το πρότυπο των γονέων.

Ανήκει στα καθήκοντα των γονέων να οριοθετήσουν την συμπεριφορά του παιδιού τους, όσον αφορά τον χρόνο που θα αφιερώνει στον υπολογιστή ή στο διαδίκτυο. Είναι σημαντικό να γίνει αυτό με κατανόηση, σταθερότητα, ηρεμία (να μην καταλήξει μια μορφή «εκδίκησης» προς το παιδί) και με ευελιξία. Παράλληλα ας μη ξεχνάμε ότι και η κοινωνική δικτύωση με μέτρο μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της κοινωνικότητας του παιδιού μας (αν και είναι βέβαιο ότι μπορεί να το οδηγήσει και σε ουσιαστική απομόνωση, αν χαθεί το μέτρο). Επιπλέον οι γονείς αξίζει να δίνουν στο παιδί κίνητρα για άλλες πιθανά ενδιαφέρουσες ασχολίες, πχ. αθλητισμό, κάποια καλλιτεχνική δραστηριότητα κλπ.

Από τον καιρό που μπήκε στην εφηβεία το παιδί μου βγαίνει πολύ συχνά και γυρίζει αργά στο σπίτι. Πώς να το συγκρατήσω;

Είναι φυσικό για ένα αγόρι ή κορίτσι στην εφηβεία να διεκδικεί περισσότερη ελευθερία. Είναι επίσης αλήθεια ότι η ελευθερία συνεπάγεται κάποιους κινδύνους για όλους, και για τα παιδιά μας. Αν δεν αναλάβει όμως κανείς ρίσκο, δεν ενηλικιώνεται ψυχοκοινωνικά. Η άλλη πλευρά του ζητήματος είναι ότι ο έφηβος φυσιολογικά άλλοτε αισθάνεται περισσότερο ενήλικος και διεκδικεί ανεξαρτησία, και άλλοτε νιώθει περισσότερο παιδί και αναζητά στήριξη, φροντίδα, καθοδήγηση. Μπορεί να ζητά την στήριξη των γονιών του με διάφορους τρόπους, ακόμη και

του Δρα **Ιωάννη Σιγάλα**
παιδοψυχιάτρου

με θυμό ή κριτική. Η θέση των γονιών λοιπόν απαιτεί ευελιξία – «διπλωματία». Παρέχουμε τόση ελευθερία, όση κρίνουμε ότι μπορεί να αξιοποιήσει το παιδί μας, αποδεχόμενοι και έναν βαθμό κινδύνου, που είναι απαραίτητος για να μπορέσει το παιδί να αποκτήσει την ικανότητα να προστατεύει τον εαυτό του. Παράλληλα οριοθετούμε το παιδί μας ή στο υποστηρίζουμε στον βαθμό που κρίνουμε ότι το χρειάζεται ακόμη.

Είναι φανερό βέβαια ότι όσο μεγαλώνει το παιδί, τόσο δυσκολότερα θα δέχεται την καθοδήγησή μας, και ότι αυτό θα είναι πιο εύκολο, εάν φροντίζουμε να υπάρχουν σχέσεις εμπιστοσύνης και αλληλοϋποστήριξης γενικότερα μέσα στην οικογένειά μας.

Θέματα πειθαρχίας:

Το παιδί μου είναι πολύ απαιτητικό. Όταν θέλει κάτι, κλαίει, φωνάζει, μέχρι να γίνει το δικό του. Πώς να το αντιμετωπίσω αυτό;

Αν πράγματι γίνεται πάντα «το δικό του», και ιδίως αν γίνεται πάντα, σημαίνει ότι υποχωρούμε πάντα στις απαιτήσεις του. Άθελά μας έχουμε εκπαιδεύσει το παιδί μας να πιστεύει, ότι, αν επιμένει, θα πραγματοποιηθεί η επιθυμία του.

Κάποια αιτήματα των παιδιών μας είναι λογικά. Ας τα ικανοποιούμε ή ας εξηγούμε γιατί δεν μπορούμε τα ικανοποιήσουμε και τότε μπορεί να γίνει αυτό. Κάποιες φορές μπορεί το παιδί μας να μας εξηγήσει με λογικά επιχειρήματα ότι ήταν παράλογη η άρνησή μας. Ας υποχωρούμε τότε αποδεχόμενοι την άποψή τους.

Αν όμως ο γονιός έχει αποφασίσει ότι, για το καλό του παιδιού, δεν πρέπει να πραγματοποιηθεί κάποια επιθυμία του, με κανένα τρόπο δεν πρέπει να υποχωρήσει σε φωνές, κλάματα κ.λπ. Ούτε αν φοβηθεί ότι οι φωνές του παιδιού εκθέτουν την οικογένεια στους γείτονες κλπ. Και, ενώ επιμένει στην άρνησή του, ο γονιός χρειάζεται να διατηρεί την ψυχραιμία του. Έτσι αφενός διδάσκει το παιδί ότι δεν είναι δυνατό να ικανοποιούνται όλες μας οι επιθυμίες, και αφετέρου ότι αυτού του είδους οι πιέσεις δεν μπορούν να φέρνουν θετικό αποτέλεσμα.

Πόσο χρήσιμη είναι η τιμωρία για την βελτίωση της συμπεριφοράς των παιδιών;

Κυρίως η επιβράβευση είναι χρήσιμη, γιατί ενισχύει επιθυμητές συμπεριφορές των παιδιών μας. Δηλαδή αν επιβραβεύσουμε (κυρίως ηθικά) μια ωφέλιμη συμπεριφορά, είναι πολύ πιθανό ότι το παιδί θα επιδιώξει να την επαναλάβει. Αντίθετα, αν αγνοήσουμε μια επιβλαβή συμπεριφορά, είναι πολύ πιθανό ότι το παιδί δεν θα σκεφθεί να την επαναλάβει.

Η τιμωρία μπορεί να βοηθήσει προσωρινά στην οριοθέτηση μιας συμπεριφοράς του παιδιού, που ο γονιός θεωρεί ότι παρεμποδίζει την ανάπτυξή του. Ειδικά αν ο γονιός δεν έχει άλλο τρόπο να οριοθετήσει το παιδί. Αλλά: 1) Το παιδί αναπτύσσει θυμό ενάντια στον γονιό και είναι πιθανό αργότερα να θελήσει να επαναλάβει μια αρνητική συμπεριφορά για να τον «τιμωρήσει» 2) Με την τιμωρία εστιάζεται το ενδιαφέρον του παιδιού στην αρνητική συμπεριφορά του, οπότε θα δυσκολευτεί να την «ξεχάσει» 3) Η τιμωρία αποτελεί κατά κάποιον τρόπο απόδειξη της αδυναμίας του γονιού να διαπαιδαγωγήσει το παιδί του με πιο αρμονικό τρόπο, κάτι που τα παιδιά συνήθως αντιλαμβάνονται, τουλάχιστον διαισθητικά και 4) Η «αντιδραστικότητα» του (Συνέχεια στη σελίδα 16)

Η αξία της δημιουργικής γραφής

Η δημιουργική γραφή τα τελευταία χρόνια έχει βρει πρόσφορο έδαφος και δικαίως εισέρχεται και στον χώρο και της επίσημης εκπαίδευσης, αφού μπορεί πραγματικά να απελευθερώσει νου και φαντασία, ακόμα και των μαθητών που δεν έχουν «έφεση» προς τα γλωσσικά μαθήματα, αλλά και σε παρέες-συντροφίες ενηλίκων.

Θα με ρωτούσε τώρα εύλογα κάποιος Μα, διδάσκεται η γραφή ή το ταλέντο της γραφής είναι έμφυτο; Τα εργαστήρια δημιουργικής γραφής μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά όποιον συμμετέχει να βρει τον δρόμο της γραφής πιο εύκολα, να αποφασίσει να γράψει για να ευχαριστηθεί, να απελευθερωθεί από τους φόβους κι ενδοιασμούς του. Μπορούμε δηλαδή να τον ενθαρρύνουμε, αν διαγνωστεί το ταλέντο του, που δεν διαθέτουν όλοι όσοι γράφουν, μα πάνω απ' όλα να τον ευαισθητοποιήσουμε σε θέματα τεχνικής που αργά ή γρήγορα θα τα ανακάλυπτε μόνος του στην πράξη. Μπορούμε επίσης να του εξοικονομήσουμε χρόνο, να τον βοηθήσουμε να δαμάσει το υλικό του, να ανακαλύψει τη «φωνή» του. Το να βρεθεί εκείνη την ώρα δίπλα του ένας δάσκαλος, ένας μέντορας ή μια ομάδα υποστήριξης, μπορεί να προσφέρει σημαντική βοήθεια στον εν δυνάμει «συγγραφέα». Όχι φυσικά με την έννοια ότι θα φυτέψει μέσα του κάτι που δεν υπάρχει – ο σπόρος πρέπει να είναι ήδη εκεί. Μπορεί όμως να τον βοηθήσει να καλλιεργήσει τον σπόρο, να φέρει σε πέρας το έργο του στο μέτρο των δυνάμεών του. Ενοείται βέβαια πως ο συντονιστής θα έχει την ευρύτητα πνεύματος, την ευαισθησία και τον απαραίτητο σεβασμό, ώστε να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα στην ομάδα, ώστε να βοηθήσει να ανακαλύψει τον δικό του δρόμο... Έχοντας ασχοληθεί ιδιαίτερα τα τελευταία δώδεκα χρόνια με τη δημιουργική γραφή, θα επιχειρήσω σήμερα να απαντήσω σε τυχόν ερωτήματα σχετικά με τη χρήση και αξιοποίηση της δημιουργικής γραφής:

Και πρώτα πρώτα τι είναι αυτό που μπορεί κανείς να κερδίσει από τη δημιουργική γραφή, την κατά βάση δηλαδή ομαδική γραφή, όταν όλοι γνωρίζουμε περί της μοναχικότητας και της εσωτερικότητας της συγγραφικής δράσης; Η κοινότητα στη γραφή θαρρώ απελευθερώνει, την αίσθηση του κοινού πάθους της γραφής, μπορεί να ξεμπλοκάρει τον νου απελευθερώνοντάς μας από το μαρτύριο της άδειας κόλλας ή αν θέλετε της λευκής οθόνης του υπολογιστή!

Άλλη ερώτηση που τίθεται στο τραπέζι της δημιουργικής γραφής είναι αν όλοι οι συμμετέχοντες μπορούν να γράψουν καλές ιστορίες. Θα απαντήσω έχοντας τη σιγουριά της βιωματικής εμπειρίας: Δεν είναι απαραίτητο όσοι συμμετέχουν στο πρόγραμμα να γράψουν λογοτεχνικά αριστουργήματα. Στόχος του εμπυχωτή είναι να παρακινήσει τους άλλους να γράψουν με την καρδιά τους. Να τους κάνει να τους αρέσει η γραφή, να παίξουν με τις λέξεις, να δώσουν και να πάρουν λέξεις, να διασκεδάσουν, να το ευχαριστηθούν...

Η επόμενη φυσική ερώτηση που πιθανόν σας έρχεται στα χείλη είναι αν, πώς και μέχρι ποιο σημείο κρίνουμε τα γραφόμενα των συμμετεχόντων; Η απάντηση είναι αφοπλιστικά απλή. Δεν κρίνουμε και δεν βαθμολογούμε, όπως θα κάναμε με μια σχολική άσκηση, δεν υπολογίζουμε ορθογραφικά λάθη, παραβλέπουμε κάποια εκφραστικά, δεν στεκόμαστε με μια «ζυγαριά» στο χέρι, αλλά συνεχώς παρωθούμε την ελεύθερη έκφραση και επιβραβεύουμε ακόμα και την πιο μικρή προσπάθεια κάνοντας ακόμα και τους πιο αδύναμους στη γραφή να συμμετάσχουν, να μην αδρανήσουν, να γράψουν έστω μια δυο αράδες.

Επομένως τι κερδίζει κανείς μετέχοντας σε μια τέτοια ομάδα; Πρώτα απ' όλα τη χαρά της επαφής με άλλα άτομα. Το άτομο που εντάσσεται σε μια τέτοια ομάδα σταδιακά ελευθερώνεται από τη φοβία της εκμυστήρευσης των σκέψεων και συναισθημάτων του, αφού ουσιαστικά αποκτάει ουσιαστικά για πρώτη φορά το πρώτο του αναγνωστικό κοινό, το οποίο έχει όλη την καλή διάθεση να τον ακούσει, να αφουγκραστεί τις πνευματικές του ανησυχίες, να τον επιβραβεύσει, αλλά και να τον κριτικάρει-σχολιάσει αρνητικά μέσα σε ένα κλίμα οικείο, ευφορίας και καθόλου μα καθόλου ανταγωνιστικό

Πώς όμως είναι δυνατόν οι συμμετέχοντες να εμπνέονται πάντα και να παρωθούνται στη γραφή από τα λεγόμενα ή την παρότρυνση ενός προσώπου, του δασκάλου δηλαδή της δημιουργικής γραφής; Στη δημιουργική γραφή κανείς δάσκαλος δεν «βιάζει» τον εταίρο του να γράψει αν εκείνος δε νιώσει την ανάγκη, αν εκείνος δεν νιώσει την ανάγκη και την επιθυμία να το κάνει.

ΤΟΥ Διονύση
Λειμόνη
εκπαιδευτικός
συγγραφέας

Μα τότε ποια η αξία της συμμετοχής; Ποιο το κέρδος; Η αξία και το κέρδος είναι προφανώς μεγάλη κι ίσως όσοι έχουν βιώσει αυτήν την εμπειρία το επιβεβαιώσουν. Αν δεν μπορείς, αν δε θέλεις, αν δεν εμπνευστείς σε κάποια φάση της δημιουργικής γραφής, ακούς τους άλλους, προσλαμβάνεις θετικά κι αρνητικά των γραφομένων τους, γίνεσαι κοινωνός των ιδεών τους κι αυτό δρα και παρωθητικά προς γραφή στο άμεσο μέλλον.

Ένα άλλο συνηθισμένο ερώτημα-ενδοιασμός όσων με επιφύλαξη πλησιάζουν το τραπέζι της δημιουργικής γραφής και πρέπει να διαβάσουν τα πρώτα κείμενά τους είναι αν μπορούν να συγκριθούν με τα γραπτά των άλλων μελών της ομάδας, με τα γραπτά των ομολογουμένων καλών στο γράψιμο, που προφανώς διαθέτουν μεγαλύτερη ευχέρεια και ικανότητα στη γραφή; Στη δημιουργική γραφή δεν συγκρίνουμε, επιτρέπουμε και δεν αποτρέπουμε, κι αν χρειαστεί να κάνουμε παρατηρήσεις, αυτές είναι χαλαρές, με ηρεμία απολαμβάνοντας κι εμείς τη διαδικασία..

Στη δημιουργική γραφή ακούμε όλους, σχολιάζουμε τα πάντα, συνδυάζουμε τα διαφορετικά συνθέτοντας δημιουργικά κι επιχειρώντας να ανατροφοδοτήσουμε τη σκέψη των συμμετεχόντων.

Μπορεί όμως κάποιος να ανταποκριθεί σε ένα συγκεκριμένο θέμα ή σε μια μορφή λόγου, στον πεζό ή ποιητικό ή να ασχοληθεί με διαφορετικά είδη ύφους. Και πως θα το κάνει αυτό, αν δεν έχει τις σχετικές γραμματολογικές γνώσεις; Στη δημιουργική γραφή προσέρχεται κανείς τολμών. Και εξηγούμαι: Στόχος κάθε δασκάλου γραφής είναι να ωθήσει κάθε μέλος της ομάδας να δοκιμάσει και να δοκιμαστεί σε είδη που φοβάται, που δεν έχει ποτέ αγγίξει, που αγνοεί(π.χ. την ποίηση). Είναι μάλιστα αυτός ο βασικός κανόνας του παιχνιδιού, να ωθήσεις τον άλλον να γράψει κάτι που δε θα πίστευε ότι μπορεί να το κάνει, γιατί δε θα φοβηθεί το αποτέλεσμα, αλλά θα χαρεί την προσπάθεια... όσο για τις γραμματολογικές γνώσεις, εδώ υπεισέρχεται πιο ενεργητικά ο δάσκαλος δίνοντας τις βασικές γνώσεις και αρχές, αλλά και πρότυπα κείμενα, σαν αυτά που σε λίγο θα ζητήσει να του αποδώσουν οι συμμετέχοντες, κι έτσι παρακάμπτεται κι αυτός ο σκόπελος

Μα δεν είναι λίγος ο χρόνος γραφής; Κάτι επίσης που ξενίζει για να μην πω φοβίζει τον προστρέχοντα διστακτικά στη δημιουργική γραφή είναι η πίεση του χρόνου, αφού τα γραφόμενα πρέπει να αποδοθούν σε ελάχιστα θα έλεγα λεπτά της ώρας και μάλιστα με μουσική συνήθως υπόκρουση. Πράγματι ο χρόνος στη δημιουργική γραφή είναι αμειλικτος κι όχι βοηθός, όμως το τελικό αποτέλεσμα είναι τόσο απρόσμενο για τους συμμετέχοντες και εκπληκτικό, αφού μέσα σε 8-10 λεπτά της ώρας γράφονται πολύ όμορφα κείμενα μακριά από την καθησυχαστική ηρεμία ενός ερμητικά κλεισμένου δωματίου-γραφείου

Πρέπει όλοι να διαβάζουν τα κείμενά τους; Καταληκτικά θα έλεγα ότι είναι πολύ σημαντικό οι συμμετέχοντες να μην φοβηθούν να τολμήσουν να μιλήσουν, να διαβάσουν τα κείμενα τους σε ακροατήριο, να αποκτήσουν τη δύναμη φωνής και το σθένος χωρίς να φοβούνται την έκθεση και τον σχολιασμό από τους υπόλοιπους. Για αυτό καλό είναι να δίνουμε την ευκαιρία σε όλους όσους το επιθυμούν να αναγνώσουν τα κείμενά τους. Όσοι, όμως, δεν νιώθουν ακόμα έτοιμοι, δεν θα διαβάσουν...

Δίνουμε «άσκηση για το σπίτι»; Έχουν συνέχεια τα γραφόμενα των ανθρώπων στο εργαστήριο; Οι συναντήσεις της δημιουργικής γραφής δίνουν το έναυσμα, την απαρχή να ξεκινήσει ένα μεγαλύτερο έργο. Τα κείμενα που γράφονται είναι μόνο η αρχή, το ξεκίνημα για κάτι πιο μεγάλο, πιο ευρύ πιο ολοκληρωμένο κι αυτό βεβαίως θα ολοκληρωθεί και θα τελειοποιηθεί στον προσωπικό χώρο του καθενός με τις ιδανικότερες συνθήκες συγγραφής κι ίσως να παρουσιαστεί στο τέλος του προγράμματος, όπως ένα ανθολόγιο ιστοριών ή ένα ολοκληρωμένο μυθιστόρημα που θα έχει γραφεί από κοινού... Από την άλλη το σύντομο γράψιμο, το περιεκτικό κείμενο είναι πολλές φορές μια άσκηση ουσίας για να αποφευχθεί μια ακατάσχετη φλυαρία και να μπει ένα φρένο στην αχαλίνωτη φαντασία που, εν γνώσει τους, οι παρευρισκόμενοι θεωρούν αδυναμία στη γραφή τους.

Το σίγουρο είναι ότι όσοι αποφασίσουν να ασχοληθούν με τη δημιουργική γραφή θα το χαρούν, θα ενθουσιαστούν, θα παρασυρθούν και θα απολαύσουν μια ωραία εμπειρία που θα τους δυναμώσει και θα τους κάνει να θέλουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα και σε «δύσκολες» σχολικές μέρες να καταφεύγουν σ' αυτήν την ενασχόληση.

ΡΙΖΙΚΟ

Ανάβει προβληματισμένος ένα τσιγάρο. Δεν θυμάται πότε ήταν η τελευταία φορά που το είχε κάνει. Βαδίζει αργά προς το παράθυρο, ρουφώντας μια βαθιά τζούρα. Κοιτάζει έξω. Βλέπει τον βιαστικό κόσμο που προχωρά πάνω κάτω. Πόσες έγνοιες και σκοτούρες να έχουν άραγε; Ο καθένας τις δικές του. Μικρές και ασήμαντες ή άλλες... μεγάλες και πιο σοβαρές. «Πλανώνται όλες στον αέρα» σκέφτηκε «και τον μολύνουν». Κι ο δικός του όμως αέρας, δεν φαινόταν να είναι καθαρός...

«Πήρες τα πράγματα; Μην ξεχάσεις τις βέρες», ακούγεται στο βάθος η φωνή της.

«Ναι, κυρίως τις βέρες... τις βέρες» μουρμουρίζει. Ψάχνει. «Δεν τις βρίσκω», λέει.

Γυρίζει στο παράθυρο και συνεχίζει να κοιτάζει τους περαστικούς. Τους παρατηρεί βαθιά, τους διαβάζει, εκλιπαρεί σιωπηλά τη βοήθειά τους.

«Δεν πειράζει, τ' αφήνουμε για μια άλλη φορά» της απαντάει αδιάφορα και συνεχίζει να κοιτάζει έξω. Κλείνει τα μάτια. Προσπαθεί να μην σκέφτεται. Ίσως προσπαθεί να κερδίσει χρόνο... ποιος ξέρει!

«Τι λες παιδί μου; "Τ' αφήνουμε και δεν πειράζει" σοβαρέψου σε παρακαλώ. Πώς θα γίνει ο αρραβώνας χωρίς τις βέρες;», φώναξε εκείνη ερχόμενη κοντά του, από το διπλανό δωμάτιο.

«Εγώ σοβαρός είμαι» της είπε γυρίζοντας προς το μέρος της, «αυτό που πάω να κάνω δεν ξέρω πόσο σοβαρό είναι. Ας το ξανασκεφτούμε μάνα... ας το ξανασκεφτούμε, σε παρακαλώ!».

«Δεν έχουμε τίποτα να σκεφτούμε. Τα είπαμε αυτά. Δεν μπορείς να κάνεις πίσω τώρα».

«Ναι, σωστά... τα είπαμε αυτά, ή μάλλον καλύτερα τα είπες αυτά. Τα είπες, τα αποφάσισες και τα συμφώνησες αυτά! Το εργοστάσιο βλέπεις».

«Τις βέρες, τις βρήκες; Τελείωνε και άσε τα λόγια. Μας

της **Ελένης Μπλιούμη-Μπαρά**
εκπαιδευτικού, MSc
Δημιουργικής Γραφής &
Λογοτεχνικής Συγγραφής

περιμένουν. Δεν είναι σωστό. Κατεβαίνω και μην αργείς. Κι όπως είπαμε: "Χαμόγελο", όλα τα "γιαίνει"».

«Δεν φτάνει που θα φορτωθώ την κόρη του Γούλα, του γκαντέμη, πρέπει να βιαστώ κιόλας. Μην χάσω την ευκαιρία. Να βιαστώ να καταστρέψω τη ζωή και τα όνειρά μου. Να βιαστώ να βάλω μία θηλιά που θα με πνίγει στο λαιμό σε κάθε μου βήμα. Να βιαστώ να θυσιαστώ!» Και γυρίζοντας προς τη μητέρα του: «Καλά... πήγαινε και έρχομαι. Άφησέ με σε παρακαλώ ένα λεπτό με τον εαυτό μου».

Ανοίγει το περίτεχνο τετράγωνο βελουτέ κουτί και αναστατώνεται. Τρομάζει. Δύο «χαλκάδες» θα είναι σε λίγο περασμένοι στο λαιμό του και θα τον σέρνουν εδώ και εκεί.

«Ας είναι, σκέφτηκε... ο σκοπός είναι ιερός και ο χρόνος γιατρός, ίσως την αγαπήσω». Παίρνει αποφασισμένος το κουτί της μοίρας του και προχωρά προς την έξοδο.

Στην εξώπορτα βλέπει τη μάνα του με σκυμμένο το κεφάλι, αργό βήμα, πεταμένη πιο πέρα τη τσάντα της και τη γούνα να σέρνεται δίπλα της, ανέβαινε με κόπο τα σκαλιά.

«Είναι γραφτό να μη σωθεί το εργοστάσιο παιδί μου. Η Ασημίνα κλέφτηκε. Μόλις με ειδοποίησε ο πατέρας της».

Η μέρα ξαφνικά απέκτησε φως και το γκρίζο έγινε φωτεινό γαλάζιο. Ακόμα και οι περαστικοί κάτω από το παράθυρο, του φαίνονταν χαρούμενοι, χωρίς προβλήματα και σκοτούρες. Η ατμόσφαιρα καθάρισε.

Γυρίζει προς τη μάνα του, ανοίγει την παλάμη της και κλείνει καλά μέσα της επιδεικτικά, το κουτί με τους «χαλκάδες». Την κοιτά ίσα στα μάτια και της λέει: «Ούτε ο Θεός ήθελε αυτόν τον αρραβώνα μάνα».

Ανοίγει την πόρτα και κατεβαίνει βιαστικά στο δρόμο.

«Πού πας έτσι παιδί μου;» του φωνάζει εκείνη. Κάπου στο τέλος του δρόμου, ακούγεται μια φωνή να της λέει:

«Να σώσω το εργοστάσιο!»

ΣΥΧΝΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΟΝΙΩΝ ΣΤΟΝ ΠΑΙΔΟΨΥΧΙΑΤΡΟ

(Συνέχεια από την σελίδα 14)

παιδιού μπορεί να είναι αποτέλεσμα μια γενικότερης δυσαρμονίας στις σχέσεις των μελών της οικογένειας (να εκφράζει γενικότερη οικογενειακή δυσλειτουργία), οπότε είναι προτιμότερο να προσπαθήσουμε να βελτιώσουμε την γενικότερη οικογενειακή ατμόσφαιρα.

Πάντως, αν αποφασίσουμε να επιβάλουμε τιμωρία στο παιδί μας, χρειάζεται να είναι μικρή, σύντομη διάρκειας, να επιμείνουμε σταθερά στην επιβολή της, και σιγουρευτούμε ότι δεν την επιβάλουμε πάνω στον θυμό μας, οπότε μπορεί να προσλαμβάνεται σαν μια μορφή «εκδίκησης» από το παιδί.

Το παιδί μου είναι πολύ αντίθετο. Καμιά φορά το δέρνω όταν δεν ακούει. Τι γνώμη έχετε γι' αυτό;

Παλαιότερα η σωματική τιμωρία θεωρείτο αποδεκτή μέθοδος διαπαιδαγώγησης. Σήμερα αυτό δεν ισχύει. Η άσκηση σωματικής ή ψυχολογικής βίας σε καμία περίπτωση δεν θεωρείται ότι ωφελεί την ανάπτυξη των παιδιών. Στην πραγματικότητα αποτελεί παραδοχή ψυχοσυναισθηματικής αδυναμίας εκ μέρους του γονιού να φροντίσει ορισμένες ανάγκες του παιδιού του (μεταξύ των οποίων είναι και η οριοθέτηση). Παράλληλα, μπορεί να εκλαμβάνεται σαν μια μορφή «εκδίκησης» του γονιού για τις ταλαιπωρίες, στις οποίες τον υποβάλει το παιδί εξαιτίας

της συμπεριφοράς του. Τέλος η άσκηση βίας προς το παιδί το εκπαιδεύει να καταφεύγει στην βία για να επιλύει τις διαφορές του με τους άλλους.

Όταν αρνούμαι να ικανοποιήσω μια επιθυμία του παιδιού μου, το παιδί καταφεύγει στον άλλο γονιό που υποχωρεί, γιατί δεν αντέχει να το βλέπει να στενοχωριέται, όπως λέει. Τι να κάνω;

Είναι σημαντικό να συζητούν μεταξύ τους οι γονείς και να καταλήγουν σε αμοιβαία αποδεκτές αποφάσεις, όσον αφορά την διαπαιδαγώγηση του παιδιού τους.

Είναι επίσης φυσικό να έχουν διαφορετικές απόψεις για τον χειρισμό των θεμάτων που προκύπτουν με το παιδί τους. Όμως, όταν αναλαμβάνει ο ένας γονιός να χειριστεί ένα ζήτημα, πρέπει να έχει την αμέριστη συμπαράσταση του άλλου. Το αποτέλεσμα των χειρισμών θα δείξει πόσο κατάλληλοι ήταν και αν χρειάζεται οι γονείς να υιοθετήσουν κάποιες αλλαγές, μετά πάντοτε από συζήτηση μεταξύ τους.

Αντίστοιχη στάση πρέπει να ζητούν οι γονείς και από παππούδες και γιαγιάδες.

Σε κάθε περίπτωση η καλή συνεργασία και η ανοιχτή επικοινωνία ανάμεσα στους γονείς βοηθούν στην ανάληψη ευθυνών, ενώ παράλληλα παρέχουν αίσθημα ασφάλειας στα παιδιά.

ΦΙΛΟΣ ΝΑ ΣΟΥ ΠΕΤΥΧΕΙ!

Ο χειμώνας του 1941-42 ήταν ο δυσκολότερος που πέρασε ο τόπος μας. Η κατοχή, σε συνδυασμό με την πείνα που ενέσκηψε, έκανε τον κόσμο να υποφέρει. Πολλοί έχασαν τη ζωή τους, ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα.

Στην επαρχία τα πράγματα ήταν ίσως λίγο καλύτερα. Οι άνθρωποι είχαν άμεση σχέση με τη γη και η πρόσβαση στα προϊόντα της ήταν ευκολότερη.

Στο σπίτι η οικογένεια είχε μαζευτεί από ώρα. Νυχτώνει νωρίς το χειμώνα. Κάθισαν γύρω από το τζάκι και περίμεναν να γίνει το φαγητό που έβραζε στο τσουκάλι.

Ακούστηκαν ποδοβολητά ζώων στην αυλή. Και κάτι σαν κουβέντες. Περίμεναν τον Θανάση να γυρίσει από την περιοχή της Κλεισούρας, όπου είχε πάει να φέρει πουρνάρια, οικονομική καύσιμη ύλη για το τζάκι τις κρύες νύχτες του χειμώνα. Σαν τα ρίχνανε στη φωτιά, μπουμπούνιζαν και τρίζανε τα ξερά πουρναρόφυλλα και γέμιζε φως και ζεστασιά το καμαράκι. Αλίμονο, όμως, γιατί αυτό κρατούσε τόσο λίγο. Γρήγορα καίγονταν και χαμήλωνε η φλόγα και θα έσβηνε, αν δεν την τροφοδοτούσαν συνέχεια. Ήταν μέλημά τους καθημερινό η κοπή και η μεταφορά των πουρναριών, που, ευτυχώς, είναι άφθονα στην περιοχή.

Η μάνα σηκώθηκε και έριξε μια ματιά από το παράθυρο. Δεν ήταν μόνος του. Μέσα στο σκοτάδι διέκρινε μια ανδρική φιγούρα δίπλα στο γιο της. Φίδια την έζωσαν, δεν ήξερε τι να υποθέσει. Βγήκε στην πόρτα. Είδε την αγωνία στο πρόσωπό της ο Θανάσης και την καθυσάχασε. Ήταν φίλος. Κατάγονταν από το Λουτρό Ελασσόνας και είχαν υπηρετήσει μαζί στο στρατό.

Κάθισαν γύρω από τον χαμηλό σοφρά και έφαγαν όλοι μαζί μέσα από το βαθύ τηγάνι λάχανα βρασμένα με μπόλικο ψωμί για να χορτάσουν. Κουβέντιαζαν ως την ώρα του ύπνου. Είπε ότι τον λένε Χρίστο Μ. και ότι πήγαινε σε συγγενείς στην Κλεισούρα, όταν συναντήθηκαν με τον Θανάση. Ο 19χρονος Κώστας τον παρατηρούσε με προσοχή. Κάτι επάνω του τον προβλημάτιζε. Τον έβλεπε που γυρόφερνε το βλέμμα του σαν κάτι να έψαχνε. Έτσι, αντιλήφθηκε που άλλαξαν τα χαρακτηριστικά του προσώπου του, όταν είδε το σακί με το σιτάρι σε μια γωνιά.

Το πρωί όλοι φάγανε γάλα παπάρα και, αφού χόρτασε ο φίλος, σηκώθηκε να φύγει. Ωστόσο, κοντοστάθηκε για λίγο στην πόρτα. Σαν κάτι να είχε αφήσει πίσω του. Δίσταζε, πάλευε να καταπνίξει τους ενδοιασμούς, που δεν τον άφηναν να γίνει αγενής και αχάριστος για τη φιλοξενία που του προσφέρθηκε. Και σε μια ύστατη προσπάθεια θάρρους απαίτησε να του δώσουν είκοσι οκάδες σιτάρι χάριν φιλίας.

Ο πατέρας προέβαλε τις αντιρρήσεις του, το ίδιο και ο Θανάσης με τον Κώστα. Όλα κι όλα, η φιλοξενία έχει και τα όριά της. Με πολύ κόπο το είχανε μαζέψει και, ασφαλώς, δεν τους περίσσευε!

Από την εποχή του αλωνισμού ακόμη, οι Ιταλοί αρπάζανε σιτάρια και ό,τι γεννήματα εύρισκαν. Για να σιγουρέψουν τη σοδειά τους, έσκαβαν σαν τους ποντικούς στο κατώγι του σπιτιού τους όλη νύχτα και έθαβαν το σιτάρι. Τα χώματα τα μαζεύανε σε σακιά και κουβαλώντας τα στην πλάτη τα πετούσαν στους κήπους. Ύστερα κάλυπταν το άνοιγμα, όπως μπορούσαν, το καμουφλάρανε και το πρωί όλα καλά, όλα στη θέση τους!

Και να τώρα ο φίλος από το στρατό να θέλει να τους το πάρει. Βγαίνοντας από την πόρτα ο Χρίστος Μ. από το Λουτρό εκτόξευσε απειλές, τις οποίες δεν άργησε να πραγματοποιήσει.

«Δεν μου δίνετε; Τώρα θα δείτε!»

Φεύγει τροχάδην προς το μαγαζί του Σίμου. Εκεί ήδη από το

της Γεωργίας
Δημούλα
φιλόλογου

πρωί γλεντοκοπούσαν Ιταλοί καραμπινιέροι με ντόπιους συνεργάτες τους. Είπε ότι στο συγκεκριμένο σπίτι έχουν σιτάρι. Χωρίς καθυστέρηση ξεκίνησαν την έρευνα αρχίζοντας από τα γειτονικά σπίτια, τάχα ότι κάνουν γενική έρευνα, τηρώντας τα προσήματα, λες και τους ήταν απαραίτητα! Στόχος τους ήταν το σπίτι που φιλοξένησε το Χρίστο!

Στο μεταξύ ο Θανάσης με τον Κώστα άρπαξαν το σακί με το σιτάρι, που το είχαν πρόχειρο για τις άμεσες ανάγκες, και το πήγαν στον αχυρώνα να το κρύψουν. Το έχωσαν κάτω από τις μπάλες σανού, που είχαν αποθηκεύσει ως τροφή των ζώων για το χειμώνα, και έσπευσαν να δουν τι θα κάνουν με το λίγο αλεύρι που είχαν σε μια κάδη στο κελάρι. Δεν πρόλαβαν, βέβαια, γιατί οι Ιταλοί και οι «δικοί τους» είχαν εισβάλει στο σπίτι και έψαχναν.

Το βρήκαν το αλεύρι. Είδαν τον Δ. Στ. από την Ελασσόνα, γνωστό συνεργάτη των κατακτητών, να βγαίνει κάτασπρος από το αλεύρι, έχοντας στον ώμο του ένα τσουβάλι γεμάτο. Και ήταν αστείος, καθώς ήταν ντυμένος ψευδοτοσολιάς και φορούσε παπούτσια με φούντες γεμάτα λάσπες!

Ωρύονταν οι Ιταλοί που δεν έβρισκαν το σιτάρι. Απειλούσαν ακόμη και τον Χρίστο, ότι τζάμπα τους κουβάλησε. Εκείνος επέμενε ότι το είχε δει, δεν μπορεί κάπου το είχαν κρύψει. Τους οδήγησε στον αχυρώνα, μπήκαν και, από το πίσω παράθυρο, άρχισαν να πετάνε τα δεμάτια με το σανό. Και, φυσικά, το βρήκαν το σιτάρι.

Ο Θανάσης με τον Κώστα θεατές να τους κλέβουν το βιός, έψαχναν τρόπο να αντιδράσουν. Μέσα στον αχυρώνα ο Τάκης Δ. από την Ελασσόνα είχε πρώτος τη χαρά της ανακάλυψης. Το ζαλικώθηκε και βγαίνοντας έξω το φόρτωσε στον ώμο του Χρίστου. Ο Τάκης έμεινε να καθαριστεί από τα άχυρα. Η δική του αποστολή είχε τελειώσει. Ο Χρίστος με τη συνοδεία ένοπλου Ιταλού τραβάει γραμμή για το καφενείο, που ήταν το στέκι τους.

Ο Θανάσης τους περίμενε και, όταν έφτασαν στη γωνία του σπιτιού τους, αρπάζει το σακί από το Χρίστο και το πετάει κάτω. Επεμβαίνει ο Ιταλός με το όπλο. Του το αρπάζει ο Θανάσης με μια κίνηση αιφνιδιασμού. Φωνές ακούγονταν και από τους δύο, ώσπου έφτασε ένας πελώριος Ιταλός λοχίας με έναν συγχωριανό τους. Άρπαξαν τον Θανάση και τον έσερναν σαν πρόβατο σε σφαγή.

Ο Κώστας έμεινε να κοιτάζει αποσβολωμένος. Δεν το χωρούσε ο νους του. Τα χωράφια αυτού του συγχωριανού τους τα είχαν σπείρει ο ίδιος με τον μικρότερο αδερφό του, τον Θωμά, όταν εκείνος έλειπε στο αλβανικό μέτωπο, για να μην μείνουν άσπαρτα. Τέτοια εντολή είχε δώσει ο πρωθυπουργός της χώρας. Και τώρα αυτός έγινε φίλος των Ιταλών. Του Κώστα του σπάρταζε η καρδιά να βλέπει τον αδερφό του να τον ταλαιπωρούν και να μην ξέρει ποια κατάληξη θα έχει αυτή η ιστορία.

Και τότε του κατέβηκε στο κεφάλι να τον παρουσιάσει για τρελό. Ότι το παιδί δεν είναι στα καλά του, γι αυτό φέρθηκε έτσι. Εδώ του φάνηκαν χρήσιμα τα Γαλλικά που είχε μάθει στο Γυμνάσιο. Βοήθησαν και οι θεατρικοί, οι χειρονομίες, οι εκφράσεις του προσώπου και ο Θανάσης την γλίτωσε φθηνά! Είδε και έπαθε να τους πείσει να τον αφήσουν ελεύθερο!

Ασφαλώς το σιτάρι κατέληξε στην πλάτη του Χρίστου, που το πήρε και έφυγε.

Του Θανάση, δεν του έφτασε η περιπέτεια που πέρασε, είχε να αντιμετωπίσει και τα σχόλια των δικών του:

— «Ωραίος φίλος, Θανασάκη μου! Έχεις και άλλους τέτοιους; Να μας τους φέρεις να τους γνωρίσουμε!» τον πείραζε ο πατέρας τους. Και άλλα τέτοια...

Χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις του «Δίκτυου Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για την ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας» (ΔΙ.Κ.Ε.Α.Ε.ΕΛ.) σε συνεργασία με τον Δήμο Ελασσόνας

Ο Δήμος Ελασσόνας και η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ελασσόνας σε συνεργασία με το Σύλλογο «Δίκτυο Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για την ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας» (ΔΙ.Κ.Ε.Α.Ε.ΕΛ.) παρουσίασε στις χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις 2024, αφήγηση παιδικών βιβλίων με χριστουγεννιάτικα παραμύθια, την Παρασκευή 20 Δεκεμβρίου.

Τα βιβλία παρουσιάζουν οι εκπαιδευτικοί: Ελένη Μπλιούμη (Πρόεδρος Συλλόγου), Θωμάς Λιόλιος (Αντιπρόεδρος Συλλόγου), Λαμπρινή Διαμάντη (Γραμματέας Συλλόγου), Βασίλης Ζαρζώνης (Ειδικός Σύμβουλος) και Θεογνωσία Φτάκα (Μέλος Συλλόγου).

Μετά τις αφηγήσεις των παραμυθιών ακολούθησαν δράσεις:

- Γράμμα στον Αϊ Βασίλη
- Κατασκευή Χριστουγεννιάτικης Κάρτας
- Αστροευχές για το Χριστουγεννιάτικο Δέντρο στην Κε-

ντρική Πλατεία της πόλης

Το Σάββατο 21 Δεκεμβρίου το ΔΙ.Κ.Ε.Α.Ε.ΕΛ. αναβίωσε το έθιμο του Χριστόψωμο στην πλατεία Ελασσόνας. Το Χριστόψωμο είναι το ψωμί που φτιάχνουν οι γυναίκες προς τιμήν του Χριστού με ιδιαίτερη φροντίδα και υπομονή, τις παραμονές των Χριστουγέννων. Στα περισσότερα μέρη, στη μέση της επιφάνειας του χριστόψωμου σχηματίζουν με ζυμάρι το σημείο τού σταυρού και στις άκρες του τοποθετούν αμύγδαλα και καρύδια, που αποτελούν σύμβολα πλούσιας παραγωγής. Η διακόσμησή του καθορίζεται ακόμη και από το επάγγελμα τού νοικοκύρη. Έτσι, αν αυτός είναι γεωργός ή τσοπάνης, στο χριστόψωμο σχηματίζουν βόδια και αλέτρι ή πρόβατα και κατσίκια. Σε μερικά μέρη μέσα στο ζυμάρι βάζουν κι ένα νόμισμα ή κάποιο άλλο σημάδι, για να φανεί, κατά το μοίρασμα, ο τυχερός τού σπιτιού.

ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ 22ας ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024

Ενθουσιασμό και παρατεταμένο χειροκρότημα εισέπραξε η ερασιτεχνική θεατρική ομάδα «Θεατροδότες» του «Δικτύου Καλλιτεχνών κι Επιστημόνων για την Ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας» (ΔΙ.Κ.Ε.Α.Ε.ΕΛ.) από το θεατρόφιλο κοινό της πόλης και της επαρχίας Ελασσόνας για την παράσταση που πραγματοποιήθηκε στις 22 Δεκέμβρη 2024, στην αίθουσα θεάτρου «Δημάρχου Βασιλείου Φαρμάκη» στην πόλη της Ελασσόνας.

Η παράσταση δόθηκε στο πλαίσιο των χριστουγεννιάτικων εκδηλώσεων 2024 του Δήμου Ελασσόνας με την οικονομική στήριξη τόσο του Δήμου, όσο και του (ΔΙ.Κ.Ε.Α.Ε.ΕΛ.), καθώς και καταστηματαρχών συμπολιτών - χορηγών.

Παρουσιάστηκαν τρία χριστουγεννιάτικα διηγήματα σε θεατρική διασκευή της σκηνοθέτιδας της θεατρικής ομάδας Κυριακής - Κορίνας Πάντου. Το πρώτο διήγημα, του Γ. Δ. Μπάρτζη («Η βεβήλωση»), σε θεατρική διασκευή με τίτλο «Η φάτνη», στιγμάτιζε την υποκρισία και μισαλλοδοξία που συγκρούεται με το πνεύμα των Χριστουγέννων.

Το δεύτερο διήγημα της Κυριακής - Κορίνας Πάντου («Συρματόπλεγμα Χριστουγέννων»), σε θεατρική διασκευή με τίτλο «Το Συρματόπλεγμα», πρόβαλε τη δύναμη του έρωτα και της αγάπης που συγχωρεί και καταργεί τα σύνορα της μισαλλοδοξίας και του εγωισμού - κάτω από τις καταλυτικές συναισθηματικές συνθήκες των Χριστουγέννων.

Το τρίτο διήγημα, της Ελένης Μπλιούμη («Ταξίδι με τον Αηβασίλη»), σε θεατρική διασκευή με τίτλο «Μαμά, υπάρχει», πρόβαλε την ανάγκη κάθε ανθρώπου κι ιδιαίτερα των παιδιών, να πιστέψουν στην ύπαρξη του Αηβασίλη, που ισοδυναμεί με πίστη στο θαύμα, το όνειρο και την αγάπη των ανθρώπων που τα περιβάλλουν με δώρα αγάπης.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΝΑΣ

«Νύχτα Γέννησης»,
Μέλπουσα!
Σχέδια εκλεκτών γευμάτων εκκρεμούν.
Αξημέρωτα τα σήμαντρα ηχούν.
Και εκεί...
Χιόνι το χέρι της,
σφίγγει έναν πόνο,
και τη γέννα ζητά να ζεστάνω, μόνο!
Δεν είναι η Παναγιά...
Ουρανός τα μάτια της,
καταρράκτης τα μαλλιά της...
Φωτεινό το κορμί στην πάχνη γέρνει

και το χρώμα του ρόδου το «σπήλαιο» παίρνει.
Δεν είναι η Παναγιά...
Το υπόγειο απ' του βρέφους το κλάμα γεμίζει
κι ένα αστέρι απόψε στην καρδιά μου ανθίζει
Δεν ήταν η Παναγιά...
Προσφυγοπούλα ήταν.

Κορίνα Πάντου
φιλόλογος, θεατρική συγγραφέας, ποιήτρια

Χριστούγεννα 2024
Συλλογή: «Συννεφόκαμα»-Ενότητα «Αφιερώματα»

Θεατρική ομάδα: **ΘΕΑΤΡΟΔΟΤΕΣ**

ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ

**ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΕΣ
ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ**

**ΚΥΡΙΑΚΗ 22
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ
2024**

ΛΙΘΟΥΖΑ ΘΕΑΤΡΟΥ
ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΦΑΡΜΑΚΗ ΕΛΑΣΣΟΝΑ
Ώρα: 19 μ.μ.

Είσοδος ελεύθερη

Μεταίμια
Κεντρική Πλατεία Ελασσόνας
Τηλ: 2493024242, 6982928233 (whatsapp)

Το Θέατρο του Δημήτρη
Επιτελείο - Ψυχροπόλε
Πλ. Βενιζέλου 43 τηλ. 2493024242, 6982928233 (whatsapp)